

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΔΙΚΤΥΑ ΜΟΥΣΕΙΩΝ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ**

Ελένη Παναγιώτου

A. M.: B2017063

Μέλη Επιτροπής Εποπτείας:

Επιβλέπων Καθηγητής: Σταύρος Βλίζος, Αναπληρωτής Καθηγητής Ιονίου
Πανεπιστημίου

Επιβλέπουσα Β': Άννα Μιχέλη, Ακαδημαϊκή Υπότροφος Ιονίου Πανεπιστημίου

**ΚΕΡΚΥΡΑ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023**

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Abstract.....	6
1. Δικτύωση Μουσειακών Οργανισμών	8
1.1. Ορισμός.....	9
1.2. Στοχοθεσία.....	12
1.3. Πλαίσιο λειτουργίας.....	14
1.4. Εμπόδια, προκλήσεις.....	17
2. Δικτύωση στον Χώρο του Πολιτισμού σε Εθνικό και Διεθνές Επίπεδο	20
2.1. The Network of European Museum Organizations.....	20
2.2. Trans Europe Halles.....	22
2.3. Kooperativa – Regional Platform for Culture.....	24
2.4. Athens Culture Net.....	25
2.4.1. Μέλη και συνεργαζόμενοι φορείς του ACN	
2.5. Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών.....	28
2.5.1. Μέλη του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών	
2.6. Δίκτυο Μουσείων Λέσβου.....	31
2.6.1. Μέλη του Δικτύου Μουσείων Λέσβου	
2.7. Νησίδα Μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου.....	33
2.8. Δίκτυο Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου.....	36
2.9. Άλλα Δίκτυα Μουσείων στην Ελλάδα.....	39
2.9.1 Δίκτυο Μουσείων Δήμου Βόλου.....	39
2.9.2 Δίκτυο Ιστορικών-Λαογραφικών Μουσείων και Συλλογών Νομού Καρδίτσας.....	40
2.9.3. Δίκτυο Μουσείων Μάνης.....	41
3. Αναλυτική Μελέτη Περίπτωσης Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Ν.Ι.Ν.)	41
3.1. Σκοπός και στόχοι του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν.).....	42
3.2. Οργάνωση του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν.).....	43
3.2.1. Σύσταση Ομάδων Εργασίας.....	43

3.3. Μέλη: Προσχώρηση- Παραμονής- Υποχρεώσεις- Αποχώρηση.....	46
3.4. Πνευματικά Δικαιώματα Φορέων- Μελών.....	48
3.5. Προγραμματισμός.....	48
3.6. Νομική Μορφή, Οικονομικά Ζητήματα και Χρηματοδότηση.....	48
3.7. Η δράση του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (ΔΙ.Μ.Ι.Ν.) και η εφαρμογή της μεθοδολογίας που ακολουθεί.....	49
3.8. Προοπτικές και προτάσεις βελτίωσης.....	55
Συμπεράσματα.....	57
Δικτυογραφία.....	59
Βιβλιογραφία.....	63

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία σχετίζεται με τις απόπειρες που κάνουν οι μουσειακοί και άλλοι πολιτιστικοί φορείς ώστε να ενισχύσουν την θέση τους στην κοινωνία και να βελτιώσουν την εσωτερική τους κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην τάση των φορέων να οργανώνονται σε δίκτυα, δηλαδή συλλογικές προσπάθειες εθελοντικού χαρακτήρα. Η εξέταση του θέματος γίνεται μέσα από τρεις διαφορετικές ενότητες: α) μελέτη της βιβλιογραφίας, β) παράθεση παραδειγμάτων δικτύων πολιτιστικών φορέων και γ) μελέτη της περίπτωσης του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (case study). Σκοπός είναι να εξεταστεί μέσα από παραδείγματα και θεωρίες σχετικές με την δικτύωση εάν η δημιουργία δικτύων αποφέρει αποτελέσματα και εάν τα αποτελέσματα αυτά είναι επιθυμητά ή επιζήμια προς τους φορείς. Παράλληλα, συγκρίνεται η κατάσταση που παρουσιάζεται μέσα από την βιβλιογραφία με την δράση άλλων δικτύων, διεθνών αλλά και εγχώριων και με αυτή του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων. Να αναφερθεί τέλος πως η δημιουργία δικτύων αποτελεί νέο εγχείρημα και για τον λόγο αυτό η σχετική βιβλιογραφία είναι λιγοστή. Παρόλα αυτά έχουν παρατεθεί εξαιρετικές απόψεις από τους Lanz, Innocenti, Macdonald, Arquez-Roth, Scrofani και Luca.

Λέξεις κλειδιά: δίκτυα μουσείων, δίκτυα πολιτιστικών οργανισμών, δικτύωση, Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων

Abstract

This paper relates to the attempts made by museums and other cultural institutions to strengthen their position in society and improve their internal situation. More precisely, it refers to the tendency of institutions to organize themselves into networks, which are collective efforts of a voluntary nature. The examination of the subject is carried out through three different sections: a) bibliographical study, b) presentation of examples of networks of cultural institutions and c) the case study of the Ionian Islands Museums Network. The aim is to examine, through examples and ideas about networking, whether the creation of networks delivers results and whether these results are desirable or detrimental to the institutions. At the same time, the situation presented in the existing bibliography is compared with the actions of other networks, both international and national, as well as with those of the Ionian Islands Museum Network. Lastly, it should be noted that the creation of networks is a new

phenomenon and for this particular reason the relevant bibliography is limited. However, excellent contributions have been made by Lanz, Innocenti, Macdonald, Arquez-Roth, Scrofani and Luca.

Key words: museum networks, networks of cultural organizations, networking, Ionian Islands Museum Network

1. Δικτύωση Μουσειακών Οργανισμών

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί μία προσπάθεια παρουσίασης και ορισμού της δικτύωσης που δημιουργείται μεταξύ των μουσειακών και πολιτιστικών φορέων. Ειδικότερα, πρόκειται να γίνει αναλυτική αναφορά στους τρόπους και τις διαφορετικές μεθόδους που επιλέγουν τα δίκτυα ώστε να οργανώσουν τις εργασίες τους, ανάλογα με τις ανάγκες και τους στόχους που έχουν ορίσει. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν τα οφέλη που προσφέρει στους φορείς- μέλη η συμμετοχή σε ένα συλλογικό πολιτιστικό φορέα καθώς και τα εμπόδια που προκύπτουν από την συνεργασία πολλών και ετερόκλητων οργανισμών, ενώ θα προταθούν και πιθανές λύσεις στα προβλήματα αυτά.

Ξεκινώντας και πριν περάσουμε στην αναλυτική μελέτη των θεμάτων που πραγματεύεται το κεφάλαιο, αξίζει να αναφέρουμε πως λόγω των ραγδαίων αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στις κοινωνίες τα τελευταία χρόνια, ο ρόλος των μουσείων διαφοροποιείται από αυτόν που είχαν κατά τον 19ο αιώνα. Τα μουσεία εκείνης την περιόδου ήταν χώροι συλλογής και διατήρησης μνήμης, αρχείων και ιστοριών του παρελθόντος που είχαν ως στόχο την προβολή της ιστορίας του κράτους. Σήμερα, με την εμφάνιση των “Μουσείων των Πόλεων” (City Museums) ο σκοπός των μουσείων διευρύνεται καθώς αναλαμβάνουν ενεργή στάση όσον αφορά τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα. Πλέον, θεωρείται αυτονόητο, πως τα μουσεία λαμβάνουν θέση απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, συμμετέχουν στην προβολή της πόλης τους και συμβάλλουν στην δημιουργία μιας πολυεπίπεδης κοινωνίας μέσω της ενθάρρυνσης του διαλόγου μεταξύ των διαφορετικών αστικών ομάδων (Lanz, 2014). Σε αυτά προστίθεται και η ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας και των μεθόδων διάδοσης της πληροφορίας η οποία επηρεάζει βαθύτατα την κοινωνία, καθιστώντας δύσκολο για τους φορείς να αποκτήσουν τους αναγκαίους πόρους και το απαραίτητο εργατικό δυναμικό, ώστε να φέρουν σε πέρας τις εργασίες τους και ταυτόχρονα να σημειώσουν τα βέλτιστα αποτελέσματα. Η έλλειψη χρημάτων και προσωπικού και συνεπώς η απουσία ενέργειας και χρόνου από μέρους των φορέων έχει ως αποτέλεσμα μία περιστασιακή χαρτογράφηση των αναγκών, ένα ερωτηματολόγιο ικανοποίησης επισκεπτών και ένα ετήσιο συμβούλιο των μελών διότι δεν δίνεται η δυνατότητα για περαιτέρω ενασχόληση με τα εσωτερικά θέματα του οργανισμού καθώς και με τον ορισμό του πλαισίου τους. Φαίνεται επομένως ότι η πολιτιστική δραστηριότητα επηρεάζεται από την δομή και τις λειτουργίες της κοινωνίας. Οι

φορείς που είναι σε θέση να κατανοήσουν την σύνδεση αυτή επιλέγουν να επανεξετάσουν την ταυτότητά τους και να καταφύγουν στη χρήση διαφορετικών πρακτικών δράσης. Στρέφονται προς την δικτύωση καθώς θεωρούν ότι προσφέρονται πολλά στρατηγικά οφέλη και παίρνουν τη μορφή τοπικών δικτύων και πλατφορμών ώστε να αποτελέσουν σημαντικό πλεονέκτημα για τις κοινότητες στις οποίες βρίσκονται.

1.1. Ορισμός

Ένα δίκτυο μουσείων θεωρείται από αρκετούς μία μικρογραφία της κοινωνίας ή μία προέκτασή της. Στην σχετική με την δικτύωση βιβλιογραφία, παρατηρούμε ότι είναι πολλές εκείνες οι φορές που ένα δίκτυο μουσείων παρομοιάζεται με μία κοινωνία ανθρώπων ή έναν σύλλογο στον οποίο τα άτομα που συμμετέχουν έχουν κοινές πεποιθήσεις, αντιλήψεις και επιθυμίες, όπως για παράδειγμα ένας πολιτιστικός σύλλογος μιας πόλης έχει ως στόχο την ανάδειξη, βελτίωση, και προβολή των δυνατοτήτων και των θετικών σημείων της εκάστοτε περιοχής, ενώ παράλληλα τα μέλη των συλλόγων αυτών μέσω της εθελοντικής τους συμμετοχής και προσφοράς έργου επιθυμούν την επίτευξη των στόχων αυτών. Αντιστοίχως, τα δίκτυα που δημιουργούνται από μουσειακούς και άλλους φορείς σχετικούς με τον πολιτισμό παρατηρείται πως έχουν άμεση σχέση και επίδραση με την κοινωνία και την ευρύτερη περιοχή στην οποία δραστηριοποιούνται, μιας και σχετίζονται άμεσα με τους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς και εκπαιδευτικούς στόχους και πτυχές αυτής.

Το να δοθεί ένας συγκεκριμένος ορισμός σχετικά με το τι είναι ένα δίκτυο μουσείων είναι αρκετά περίπλοκο. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν συσταθεί ανά τον κόσμο αρκετά δίκτυα αποτελούμενα από διάφορους οργανισμούς, είτε πρόκειται για δίκτυα μουσειακών φορέων είτε για δίκτυα αποτελούμενα από ένα μουσείο/ πανεπιστήμιο και από διάφορους πολιτιστικούς συλλόγους και κοινωνικές ομάδες της περιοχής. Η διαφοροποίηση των μελών των εκάστοτε δικτύων κάθε άλλο παρά εμπόδιο αποτελεί, καθώς όλοι οι συλλογικοί φορείς αυτού του είδους συγκλίνουν σε περισσότερα σημεία από εκείνα στα οποία διαφέρουν. Ως δίκτυο νοείται ένας ιστός από συνεταιριστικές, οριζόντιες, άμεσες και δημοκρατικά διαχειριζόμενες σχέσεις μεταξύ αυτόνομων φορέων που δραστηριοποιούνται σε μια περιοχή. Όροι σχετικοί με τα δίκτυα είναι ο τύπος δράσης (γειτονιά, περιφέρεια, χώρα), οι συνεργασίες

(συνεχής ή περιοδική, ανεπίσημη ή επισημοποιημένη), οι σχέσεις (άμεσες, δημοκρατικές και με λίγη έως καθόλου ιεραρχία, διαπροσωπικές σχέσεις, περιστασιακές συνεργασίες, αμοιβαίοι κανόνες, ανταλλάξιμες πληροφορίες και εμπιστοσύνη) και η αυτονομία των φορέων- μελών (η ικανότητα να ενεργεί ο κάθε φορέας ανεξάρτητα από τον άλλο και με στρατηγικό σχεδιασμό προς ένα στόχο)¹.

Ένα δίκτυο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο όπου άνθρωποι διαφορετικών ειδικοτήτων συγκεντρώνονται και ανταλλάσσουν γνώσεις και απόψεις πάνω σε νομικά, τεχνολογικά και μουσειακά θέματα καθώς και πάνω σε θέματα περιεχομένου και στρατηγικού σχεδιασμού των φορέων. Τα πολιτιστικά δίκτυα και οι πρωτοβουλίες πολιτιστικού διαλόγου δεν είναι συστήματα ή δομές με στατική έννοια. Είναι αντίστοιχα με τα βιολογικά οικοσυστήματα, στα οποία διάφοροι τύποι ζωντανών θεσμών εμπλέκονται μεταξύ τους, επικοινωνούν και ανταλλάσσουν, κινούνται και εξελίσσονται σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα που καθορίζεται από θεσμικούς, τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς παράγοντες (Innocenti, 2015). Κατά άλλους, αυτού του είδους οι συμπράξεις αποτελούνται από πολλαπλούς κόμβους συνδεδεμένους μη ιεραρχικά. Εκλαμβάνονται ως οργανισμοί ικανοί να ταξιδέψουν, να ξεπεράσουν δηλαδή την απόσταση και να επεκταθούν πέρα από τα σύνορα μιας περιφέρειας ή και χώρας. Η ιδέα των δικτύων εξετάζεται και μέσω της θεωρίας των δικτύων-δρώντων. Η θεωρεία αυτή διατυπώθηκε ώστε να αποφευχθεί ο περιορισμός της κοινωνίας ή του πολιτισμού από κάποιες κοινωνικές κατηγορίες και να ενισχυθεί η συμμετοχή των ατόμων. Προτείνεται ακόμα πως αντί να οριοθετηθεί εξ αρχής η οντότητα πρέπει να ακολουθήσουμε την πορεία ενός “δράστη”- είτε φυσικού προσώπου είτε όχι- και να σημειώσουμε την εμπλοκή του με τις διάφορες ομάδες με τις οποίες αλληλεπιδρά ώστε να κατανοήσουμε την επίδραση ή τον αντίκτυπο που ασκεί (Macdonald, 2014).

Η δημιουργία ενός δικτύου μπορεί να υφίσταται και στο πλαίσιο μίας και μόνο πόλης. Μουσεία, πολιτιστικοί φορείς και διάφορες ομάδες ανθρώπων είναι πιθανό να έρθουν σε μία συνεννόηση, ώστε να δημιουργηθεί ενός είδους συνεργασία με βασικό στόχο την βελτίωση της πόλης και της ποιότητας ζωής και την αποδοχή όλων των μελών της κοινωνίας ως ισότιμα, ακόμα και αν αυτοί ανήκουν σε κάποια μειονότητα (πχ μετανάστες). Αυτοί οι συλλογικοί φορείς μπορούν να χαρακτηριστούν ως ένα ευρέως διαδεδομένο σύστημα πολιτισμού το οποίο περιλαμβάνει διαφορετικούς

¹ *Local Networks: (a guide to) Reimagining the Work of Cultural Organisations*, ENCC, Brussels, March 2021. <https://encc.eu/resources/database/local-networks-guide-reimagining-work-cultural-centres>

πολιτιστικούς φορείς που σχετίζονται με την ζωή και την ταυτότητα της περιοχής (μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία, σχολεία, πανεπιστήμια, αρχαιολογικοί και βιομηχανικοί χώροι) (Lanz, 2014). Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, το αντικείμενο της δικτύωσης σχετίζεται με την ανάπτυξη και διαχείριση μιας σύμπραξης εταίρων που επιδιώκουν παρόμοιους στόχους. Τέτοιες συνεργασίες σχηματίζονται μεταξύ συλλόγων, τοπικών αρχών, εταιριών, ακόμα και μεταξύ επιστημονικών και πολιτιστικών ιδρυμάτων. Να σημειωθεί επίσης πως τέτοιου είδους οργανισμοί έχοντας στην διάθεσή τους την δυνατότητα της εξάπλωσης και της προσέλκυσης νέων μελών έχουν την ευκαιρία να “μεταμορφωθούν” και να αποτελέσουν έναν ποικιλόμορφο και πολύπλευρο συλλογικό φορέα (Arquez-Roth, 2014). Επιπλέον, είναι αναγκαίο να αναφέρουμε πως υπάρχουν δύο είδη δικτύων μουσείων και πως ο διαχωρισμός τους είναι δύσκολος καθώς έχει παρατηρηθεί μια έντονη τάση προς την ενοποίηση τους. Το πρώτο είδος δικτύου είναι το “πραγματικό”. Τα απτά δίκτυα είναι εκείνα που διαθέτουν φυσικές υποδομές και χώρους όπου μπορούν να φιλοξενήσουν συνεδριάσεις και επιτροπές. Το άλλος είδος είναι το ψηφιακό. Τα δίκτυα αυτού του είδους δημιουργήθηκαν με στόχο την εις έπακρον αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται από την εξέλιξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου. Δεν διαθέτουν κάποιο φυσικό χώρο, αλλά είναι σε θέση να παρέχουν περισσότερες δυνατότητες στα μέλη τους όσον αφορά την προσβασιμότητα και την συμμετοχικότητα δίνοντας την ευκαιρία σε μικρούς φορείς να αποκτήσουν την προβολή που χρειάζονται.

Από την αρχή της δημιουργίας του, ένα δίκτυο πρέπει να διαθέτει κάποιες σταθερές βάσεις ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή συνεργασία. Οι συμμετοχικές διαδικασίες για την λήψη αποφάσεων, η συμπερίληψη της κοινωνίας, ο ορισμός καινοτόμων προγραμμάτων σχετικών με πολιτιστικά, εκπαιδευτικά και ανθρωπιστικά ζητήματα καθώς και η προβολή των συλλογικών έργων τόσο μέσα στα μουσεία όσο και στο εξωτερικό τους περιβάλλον (πόλεις, περιφέρειες) θεωρούνται από τους πιο σημαντικούς πυλώνες που μπορεί να δημιουργήσει ένα δίκτυο ώστε να αποφέρει τα βέλτιστα αποτελέσματα. Η συμμετοχή σε ένα δίκτυο μουσείων μπορεί να προσφέρει σε έναν φορέα περισσότερες ευκαιρίες όσον αφορά την προβολή και την προστασία των μουσειακών εκθεμάτων αλλά και την αξιοποίηση εξωτοπικών δυνατοτήτων. Συνεπώς, η δημιουργία ή η προσχώρηση σε ένα δίκτυο μουσειακών φορέων αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα για την ανάπτυξη των δυνατοτήτων των μελών και την ενίσχυση του βιογραφικού τους.

1.2. Στοχοθεσία

Τα δίκτυα μουσείων έχουν μια αρκετά συγκεκριμένη στοχοθεσία ανεξαρτήτως είδους (πραγματικού/ ψηφιακού). Η οργάνωση των φορέων σε δίκτυα προσφέρει πολύ περισσότερα από την αύξηση των εσόδων και την προσέλκυση χρηστών. Το δίκτυο γίνεται το κέντρο της συνεργασίας και της κοινής χρήσης του σχεδιασμού, των πόρων, των πρωτοβουλιών. Η προσφερόμενη ανατροφοδότηση βοηθά στην πιο ολοκληρωμένη οργάνωση εκθέσεων και την χρήση πρακτικών εξωστρέφειας από το μουσείο. Παράλληλα, μειώνεται το αίσθημα αβεβαιότητας των φορέων, καθώς δεν είναι το μεμονωμένο μουσείο αλλά το δίκτυο στο οποίο συμμετέχει, που επιδιώκει μια χορηγία/ χρηματοδότηση ή που επιθυμεί να παρουσιάσει ένα μεγάλο έργο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρουσιάζονται στην διοίκηση των μουσείων- μελών νέες προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται κατά κύριο λόγο με την συντήρηση των συλλογών, την πιθανή διαχείριση του δικτύου, την εκμετάλλευση ευκαιριών και την χρήση νέων τεχνολογιών τα οποία ωθούν τα μουσεία να εξελιχθούν. Σχετικά με τις τελευταίες, οι δυνατότητες που προσφέρονται μπορούν να συμβάλουν στην ανταλλαγή πληροφοριών, λειτουργιών και προσωπικών επαφών, ώστε να χρησιμοποιηθούν από τους φορείς, ενώ παράλληλα προσφέρουν στους χρήστες την δυνατότητα αλληλεπίδρασης και ενσωμάτωσης ατόμων και ομάδων απομακρυσμένων μεταξύ τους.

Όσον αφορά τα δίκτυα που δημιουργούνται στο πλαίσιο μιας χώρας, περιφέρειας ή πόλης, παρουσιάζουν μία στοχοθεσία που συχνά υπερβαίνει την απλή προβολή των φορέων, των δράσεων και των συλλογών τους. Αν και μικρότερα σε χωρική έκταση, αριθμούν περισσότερα μέλη ενώ δεν μπορούν να χαρακτηριστούν λιγότερο σημαντικά από άποψη συνεργασίας σε αντιστοιχία με τα διεθνή δίκτυα. Αρκετά έχουν ως στόχο τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας των μουσείων, προωθώντας συγκεκριμένες πολιτιστικές αξίες της περιοχής, την ενθάρρυνση των χρηστών μέσω της ανταλλαγής επισκεπτών μεταξύ των φορέων και την ενίσχυση της συνοχής των λειτουργιών απόκτησης και έκθεσης. Η διάδοση των δικτύων συνδέεται άμεσα με τα αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη φυσική εγγύτητα, που καθιστά τις επαφές μεταξύ των ιδρυμάτων πιο αποτελεσματική και την επίτευξη κοινών στόχων, όπως η συγκέντρωση μιας ή περισσοτέρων λειτουργιών, απλούστερη (Scrofanì L., Luca R., 2013). Αντίστοιχα παραδείγματα αποτελούν τα δίκτυα αμερικανικών μουσείων, τα οποία αποτελούν τρανή απόδειξη της καθ' όλα αξιοποίησης των ευκαιριών που προσφέρει η δικτύωση. Έχουν σχηματιστεί

συμπράξεις που έχουν συγκεντρώσει τις λοιπές εργασίες των μουσείων (σχεδιασμός, τήρηση πρακτικών, μάρκετινγκ, σχεδιασμός εκθέσεων κ.ά.) με στόχο να μειώσουν το κόστος και να καταστήσουν τις δραστηριότητές τους πιο αποτελεσματικές. Από την άλλη στην Ευρώπη, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι χώρες με την μεγαλύτερη παρουσία περιφερειακών και αστικών δικτύων μουσείων. Ωστόσο, δίκτυα τέτοιου είδους κερδίζουν έδαφος και στις μεσογειακές χώρες, όπως η Γαλλία και η Ιταλία. Αν και τα δίκτυα αυτά έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, συγκλίνουν ως προς τον συντονισμό και την προώθηση των δραστηριοτήτων των μουσείων, καθώς και τον στόχο τους όσον αφορά την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των κατοίκων. Μεταξύ αυτών των μεσογειακών δικτύων, οι στόχοι του Δικτύου Βαλκανικών Μουσείων είναι εντελώς ξεχωριστοί. Ως δίκτυο στοχεύει όχι μόνο στην προώθηση των μουσείων που συμμετέχουν σε αυτό, αλλά και στην ενίσχυση του ρόλου του μουσείου ως ένας δημοκρατικός τόπος συνάντησης, πηγής γνώσης και διαπολιτισμικού διαλόγου, συμφιλίωσης και ενσωμάτωσης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων.

Τα δίκτυα διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη μετάβαση από ένα συγκεντρωτικό μοντέλο συλλογής δεδομένων σε ένα καταναμημένο μοντέλο, στο οποίο οι ενδιαφερόμενοι φορείς συνεργάζονται για να προωθήσουν την καινοτομία και να ενισχύσουν τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η συνεργασία με άλλα πολιτιστικά ιδρύματα και ομάδες της πόλης σε συνδυασμό με την προώθηση προγραμμάτων εξωστρέφειας που συμπεριλαμβάνουν την τοπική αυτοδιοίκηση, τους κατοίκους και τους λοιπούς τοπικούς φορείς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την εξέλιξη των μουσείων. Μέσα από τις συνεργασίες τα μουσεία επιδιώκουν να αποκτήσουν την απαραίτητη εμπλοκή με τα ζητήματα της πόλης, ώστε να ενδυναμώσουν τις σχέσεις που έχουν τόσο με τον δήμο όσο και με τους κατοίκους. Η δημιουργία δικτύου μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για τα μουσεία, ώστε να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ανακαλύψουν πάλι την πόλη τους και την ιστορία της, να γνωρίσουν γεγονότα και καταστάσεις που έλαβαν χώρα εκεί κατά τα προηγούμενα χρόνια και να κατανοήσουν καλύτερα το παρόν με σκοπό είτε να το διατηρήσουν είτε να προσπαθήσουν να το αλλάξουν. Επιπλέον, με την εφαρμογή, την αξιοποίηση και την ανάδειξη της τοπικής κληρονομιάς μέσα από ένα δίκτυο, τα μουσεία αποτελούν έναν δίαυλο με την κοινωνία αξιοποιώντας έτσι στο έπακρο τους πόρους που μπορεί να προσφέρει η συνεργασία με τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς της περιοχής. Παράλληλα η δικτύωση φορέων παρέχει στους ανθρώπους των μουσείων την

ευκαιρία της εξέλιξης μέσα από την επαφή με συναδέλφους τους. Πάνω από όλα όμως επιτυγχάνεται η διεύρυνση του περιεχομένου των συλλογών ερευνώντας δυσπρόσιτα θέματα συμβάλλοντας τελικά στην πραγμάτωση του κοινωνικού ρόλου του μουσείου (Lanz, 2014).

1.3. Πλαίσιο λειτουργίας

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, βασικός παράγοντας είναι ο ορισμός της δομής/οργάνωσης και της μεθόδου λειτουργίας των δικτύων. Οι ποικίλες συμπράξεις είναι συχνά δύσκολες σε επίπεδο διαχείρισης και η συγκέντρωσή τους σε ένα τοπικό δίκτυο ακόμα δυσκολότερη, ενώ χρειάζονται ειδικές συνθήκες για να λειτουργήσουν. Τα περισσότερα δίκτυα σχηματίζονται από προϋπάρχουσες σχέσεις μεταξύ των φορέων, ενώ η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τον τύπο των μελών, την ισχύ, τα κίνητρά τους κλπ. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι η επιτυχία ενός δικτύου στηρίζεται σε τρεις αξίες² τις οποίες θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως τα θεμέλια πάνω στα οποία οικοδομείται και ευδοκιμεί η συνεργασία. Για να λειτουργήσει σωστά ένας συνεργατικός φορέας είναι απαραίτητο να υπάρχει *εμπιστοσύνη* μεταξύ των μελών καθώς η κατανόηση των εργασιών και των στόχων δεν είναι αρκετή όταν μιλάμε για την κοινή χρήση ιδεών. Επακόλουθο της εμπιστοσύνης είναι οι *κοινές ελπίδες και δράσεις*. Τα κοινά έργα μπορούν να πλαισιώσουν, τροφοδοτήσουν και διατηρήσουν την βιωσιμότητα. Ο τρίτος πυλώνας είναι η *εγγύτητα*. Οι ομοιότητες που προσφέρει η κοινή περιοχή είναι πολλές και απαραίτητες. Τα μουσεία που σχηματίζουν δίκτυο μέσα σε μία περιφέρεια μοιράζονται παρόμοιο κοινό, παρόμοιες θεματικές και ιστορίες και παρόμοια προβλήματα. Το κοινό αυτό πλαίσιο δημιουργεί στα μουσεία το συναίσθημα του ανήκειν, ότι δηλαδή δεν στέκονται μόνα τους απέναντι στις προκλήσεις αλλά αλληλοϋποστηρίζονται. Πέραν αυτών, οφείλει να λειτουργεί με δημοκρατικές διαδικασίες, διαφάνεια στις αποφάσεις του και με υπευθυνότητα προς τους φορείς που αντιπροσωπεύει. Απαραίτητο στοιχείο για την επίτευξη των στόχων του αποτελεί η δημιουργία ενός συμβουλίου στο οποίο ακούγονται οι απόψεις όλων των φορέων-μελών.

Ένα δίκτυο προκειμένου να προσελκύσει επισκέπτες, χορηγούς κ.ά. θα πρέπει να έχει ορίσει μηχανισμούς συνεργασίας και αλληλοβοήθειας μεταξύ των μελών

² *Local Networks: (a guide to) Reimagining the Work of Cultural Organisations*, ENCC, Brussels, March 2021. <https://encc.eu/resources/database/local-networks-guide-reimagining-work-cultural-centres>

προκειμένου τα μουσεία να μετατραπούν σε δημοκρατικοί χώροι συνάντησης, πηγής γνώσης και διαλόγου, συμφιλίωσης και ένταξης μεταξύ των διαφορετικών ομάδων, αλλά και κινητήρια δύναμη για την ενίσχυση των τοπικών ταυτοτήτων και την προβολή τους σε ένα σε ευρύτερο πεδίο. Να αναφερθεί σε αυτό το σημείο πως η δομή την οποία επιλέγουν να υιοθετήσουν τα διάφορα δίκτυα έχει άμεση σχέση με το είδος τους. Τα φυσικά δίκτυα οργανώνονται συνήθως σε κάθετες δομές συγκεντρωτικού χαρακτήρα, ενώ χάρη στην πρόσφατη ανάπτυξη των ψηφιακών δικτύων έχει κάνει την εμφάνισή της μία νέα μορφή οργανωτικής δομής, αυτή της συνένωσης των κάθετων και οριζόντιων δομών. Η σύμπτυξη των δύο αυτών πρακτικών οργάνωσης προσφέρει στα δίκτυα που τείνουν να δώσουν ζωή σε πραγματικές και αληθινές στρατηγικές συμμαχίες την ευκαιρία να ενισχύσουν την ικανότητα κάθε φορέα να προβληθεί στην παγκόσμια σκηνή και να ανταγωνιστεί πιθανώς τα μεγαλύτερα μουσεία. Παρόλα αυτά, ακόμη και τα φυσικά δίκτυα μουσείων επιλέγουν να προβάλλονται και με την χρήση ψηφιακών μέσων. Δημιουργούν δυναμικούς ιστοχώρους στους οποίους βρίσκονται πληροφορίες και σύνδεσμοι για τους διαδικτυακούς τόπους του κάθε μουσείου- μέλους, διότι κατανοούν πως η ψηφιακή προβολή είναι άκρως σημαντική καθώς αυξάνει τις πιθανότητες συνεργασίας μεταξύ των μουσείων αλλά και μεταξύ δικτύων μουσείων ή ιδρυμάτων ξεπερνώντας το παλαιότερο μεγάλο εμπόδιο, δηλαδή την απόσταση. Άλλα δίκτυα δομούνται ως κόμβοι, δηλαδή φορείς/ σημεία συνδεδεμένα οριζόντια χωρίς κάποια ιεραρχία. Η δομή αυτή θεωρείται από αρκετούς προβληματική καθώς δεν αμφισβητεί ουσιαστικά την ιδέα του οριοθετημένου συνόλου. Για τον λόγο αυτό προτείνουν την οργάνωση σε μορφή "πλέγματος" - ένα σύνολο διασυνδεδεμένων σημείων και ζωτικών δυνάμεων ως εναλλακτική. Παρόλα αυτά, αμφισβητείται και η ίδια η θεώρηση των δικτύων ως οργανισμοί που δεν περιορίζονται από όρια (Macdonald, 2014). Αιτιολογία αυτού η σκέψη πως ίσως παραλειφθούν φορείς εξίσου σημαντικοί με τους φορείς- μέλη. Για τον λόγο αυτό η έμφαση στις συνδέσεις και τα ρίσκα είναι απαραίτητη ώστε τα δίκτυα να λειτουργούν με τέτοιο τρόπο που θα αποτελούν ένα είδος υπερκοινωνίας ώστε να αποκρύπτουν τόσο τις προβληματικές συνδέσεις όσο και τις απουσίες.

Δίκτυα μεγάλου βεληνεκούς όπως το Δίκτυο της Europeana δρουν βάση του σχεδίου που ορίζει το ορισμένο από τους φορείς διοικητικό συμβούλιο. Το προαναφερθέν δίκτυο, είναι ένας αυτοδιοίκητος συλλογικός οργανισμός ο οποίος παρόλα αυτά λογοδοτεί στο ίδρυμα στο οποίο ανήκει, δηλαδή το Europeana

Foundation. Το Δ. Σ. αυτού του δικτύου έχει την ευθύνη για την εκλογή μίας επιτροπής που επιβλέπει τις ομάδες δράσης και δουλεύει βάση της ορισμένης στοχοθεσίας. Παράλληλα η επιτροπή αυτή ορίζει το μισό Δ. Σ. ενώ το άλλο μισό επιλέγεται από τον βιομηχανικό, δημιουργικό και επιχειρηματικό κλάδο. Το συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την νομική και οικονομική διαχείριση καθώς και για την χάραξη του στρατηγικού σχεδιασμού. Το δίκτυο επιβλέπεται από μια εκτελεστική επιτροπή ορισμένη από το ίδρυμα. Η δράση του βασίζεται στην δημιουργία μίας αφήγησης για το παρελθόν της Ευρώπης σε έναν ψηφιακό κόσμο μέσα από τα κοινά χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού πολιτισμού τα οποία προβάλλονται από αυτό. Κατά την διάρκεια μίας από τις ετήσιες συναντήσεις που διοργανώνει το δίκτυο για τα μέλη του συμφωνήθηκε πως τα κοινά τα οποία υποστηρίζει το Europeana Network είναι η ευαισθητοποίηση, το κοινό κτήμα, η συνεργασία, η εκπαίδευση, η εμπιστοσύνη, η γεωγραφική επίδραση (τοπική, εθνική, ευρωπαϊκή, παγκόσμια). Ένας άλλος τρόπος λειτουργίας ενός δικτύου είναι αυτός του Cité Nationale de l'Histoire de l'Immigration το οποίο διοικείται από ένα Διοικητικό Συμβούλιο και υποστηρίζεται από μια διευθύνουσα επιτροπή την οποία συμβουλευεται για επιστημονικά και πολιτιστικά θέματα, πρωτοβουλίες, εκδηλώσεις και τις σχέσεις με το δίκτυο. Εκτός από αυτό, έχει επίσης συστήσει μια επιτροπή ιστορίας και μια επιτροπή εκπαίδευσης, αποτελούμενες από μελετητές και επιστήμονες συγκεκριμένων κλάδων. Το παρόν δίκτυο αποτελείται από αναγνωρισμένες ενώσεις, την τοπική αυτοδιοίκηση, επιστημονικά και πολιτιστικά ιδρύματα, ερευνητές, καθηγητές και ιδιωτικές εταιρείες. Το δίκτυο αυτό, με επικεφαλής το ίδιο το μουσείο που το δημιούργησε και με έδρα κυρίως τον μη κερδοσκοπικό τομέα, λειτουργεί τόσο ως σύνδεσμος πρωτοβουλιών όσο και ως διάυλος συνεργασίας και διάδοσης.

Η επιβίωση ενός δικτύου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται τα μέλη και λαμβάνουν αρμοδιότητες αλλά και με το αίσθημα που δημιουργείται στους φορείς από την κατάσταση στην οποία εισέρχονται. Ο ορισμός του γενικού πλαισίου αποτελεί μία από τις πρώτες κοινές αποφάσεις που λαμβάνουν οι φορείς από κοινού. Ο τρόπος λήψης αποφάσεων στα ζητήματα προγραμματισμού, η ανάπτυξη μίας πολιτικής για την ενθάρρυνση τόσο της συμμετοχής στις εκδηλώσεις όσο της εξάπλωσης των συζητήσεων με τους διάφορους φορείς της περιοχής, η δημιουργία ομάδων εργασίας ή κύκλων σεμιναρίων καθώς και η υπογραφή συμβάσεων με τις τοπικές αρχές αποτελούν κάποια από τα θέματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι φορείς πριν καν θεσμοθετηθεί ένα δίκτυο και αποκτήσει

νομική υπόσταση. Αναλυτικότερα, η λήψη αποφάσεων σχετίζεται με την δημιουργία Συνέλευσης, Δ. Σ., Ομάδων Εργασίας, Κόμβων κ. ά.ανάλογα το πρότυπο που επιλέγει το κάθε δίκτυο ως το κατάλληλο για να υποστηρίξει την δομή του. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να παραμελείται το αίσθημα της δημοκρατίας. Οι φορείς συμμετέχουν εθελοντικά και έχουν την ανάγκη να δείξουν ενσυναίσθηση, ανοιχτό μυαλό, ενδιαφέρον για τα εσωτερικά ζητήματα. Από την άλλη, ενθάρρυνση της συμμετοχής και η προσέλκυση φορέων αντιστοιχεί στην ταυτότητα του δικτύου και την εικόνα που προβάλλει προς τα έξω. Οι συλλογικοί οργανισμοί, όντας πολυεπίπεδοι, έχουν την ανάγκη να ορίσουν “τι είναι και τι κάνουν” για να είναι σε θέση έπειτα να το παρουσιάσουν και να το πραγματοποιήσουν.

1.4. Εμπόδια, προκλήσεις

Σε μία κοινωνία στην οποία οι μεγαλύτερες προκλήσεις που εμφανίζονται σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση ένα δίκτυο καλείται να αντεπεξέλθει απέναντι σε θέματα απαλλαγής από πολιτικούς περιορισμούς, αναγνώρισης της αξίας της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας που φέρουν οι πόλεις και οι περιφέρειες και της συγκρότησης άξιας εσωτερικής διοίκησης η οποία θα αναγνωρίζει την σημασία και τον ρόλο της δημιουργικότητας σε όλους τους τομείς.

Η δημιουργία ενός πολυεπίπεδου και ποικιλόμορφου δικτύου, ιδίως εάν αυτό εκτείνεται πέρα από τα όρια μιας χώρας ή αποτελείται από μέλη με πολύ διαφορετικό πεδίο γνώσεων ή/και απόψεων ενέχει κινδύνους όσον αφορά την επανεξέταση ζητημάτων, όπως ο προβληματισμός και η εκ νέου οργάνωση ενός σχεδίου δράσης διότι κάποιες φορές ο αρχικός σχεδιασμός δεν αποδεικνύεται αποτελεσματικός με αποτέλεσμα το δίκτυο να μην λειτουργεί σωστά. Παρατηρείται έτσι πως οι εργασίες που γίνονται διεκπεραιώνονται από μία μικρή μερίδα συμμετεχόντων, κάτι που καταρρίπτει την αρχή της συμμετρικότητας και της από κοινού δράσης καθώς και της συμπερίληψης του κοινού κάτι που συνέβη για παράδειγμα στο Cité nationale de l’histoire de l’immigration το οποίο οδηγήθηκε στην οργάνωση περισσότερων δράσεων ώστε να αποδείξει πως κάτι τέτοιο θα πάψει να ισχύει (Arquez-Roth, 2014).

Η λειτουργία ενός συλλογικού φορέα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την ισότιμη μεταχείριση των μελών, ειδικά όταν πρόκειται για φορείς διαφορετικού μεγέθους και φύσης. Η ισότητα αυτή ωστόσο μπορεί να χαρακτηριστεί ως εμπόδιο στην συνεργασία των φορέων καθώς εκλαμβάνεται από πολλούς ως η οικονομική ισότητα και ανταλλαγή τεχνογνωσίας ή ως ο αντίκτυπος που έχει κάθε φορέας στην κοινωνία

κάτι που οδηγεί σε ανταγωνιστική συμπεριφορά μέσα στο ίδιο το δίκτυο. Ας μην ξεχνάμε εξάλλου ότι οι επιτυχίες που σημειώνει ένα δίκτυο δεν είναι δεδομένες. Για να συνεχίσει ένα δίκτυο την ανοδική του πορεία ίσως χρειαστεί να επανεξετάσει ακόμα και την αρχική του στοχοθεσία. Οι επισκέπτες/ χρήστες δεν έχουν ανάγκη πλέον μόνο να ανατρέχουν κάπου ώστε να γνωρίσουν το παρελθόν. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, οι χρήστες έχουν περισσότερες απαιτήσεις από τους πολιτιστικούς φορείς. Τα άτομα θέλουν να μπορούν να επαναχρησιμοποιήσουν και να αναμεταδώσουν το υλικό, να αλληλεπιδρούν με άλλους και να συμμετέχουν στις διαδικασίες δημιουργίας νέων θεματικών. Για να επιτευχθεί αυτό, το δίκτυο και κατ' επέκταση οι μεμονωμένοι φορείς οφείλουν να είναι πρόθυμοι και ανοιχτοί στις αλλαγές. Είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μία μεγάλη συλλογή υλικού υψηλής ποιότητας καθώς και κοινές υποδομές για όλα τα μέλη όπου θα προσφέρονται οι ανωτέρω δυνατότητες. Ακόμα και αν η θέση που έχει ένα δίκτυο είναι καλή δεν πρέπει να επαναπαύεται αλλά να προσπαθεί πάντα να εξελίσσεται. Εξέλιξη ωστόσο σημαίνει και αλλαγή στην δομή και τον τρόπο λειτουργίας αν τα αποτελέσματα δεν είναι τα επιθυμητά.

Σε δίκτυα όπου η συμμετοχή και η εργασία των ανθρώπων των μουσείων είναι εθελοντική υπάρχει ο κίνδυνος να δημιουργηθεί μία εθελοντική δραστηριότητα μέσα σε ένα ήδη εθελοντικό περιβάλλον. Το παράδειγμα του Musei Archivi Biblioteche δεν αποτελεί εξαίρεση. Πρόκειται για ένα δίκτυο πολιτισμού στην Ιταλία που συνδέει την Εθνική Ένωση Βιβλιοθηκών, τον Εθνικό Οργανισμό Αρχείων και το ιταλικό τμήματα του ICOM. Αρχή του είναι μη παρεμβολή στο εσωτερικό των μελών, κάτι που φαίνεται και από το γεγονός ότι κάθε μέλος διατηρεί την αυτονομία του όσον αφορά την στοχοθεσία και τον τρόπο διοίκησης. Παρά την θεσμοθέτηση ενός οργάνου διοίκησης αποτελούμενο από μέλη των φορέων και μέλη από τις τοπικές κοινότητες καθώς και την δημιουργία ειδικού τμήματος γραμματείας που εξασφαλίζει την άμεση επικοινωνία μεταξύ των μελών τα βασικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι η ορθή κατανομή εργασίας και η διαχείριση των πόρων σε ένα κράτος όπου οι ειδικότητες τις οποίες αντιπροσωπεύει το δίκτυο δεν αναγνωρίζονται. Φαίνεται πως το βάρος των εργασιών επωμίζονται οι περιφερειακές ενώσεις με κριτήριο την αυτοχρηματοδότηση. Κατά αυτόν τον τρόπο κάποιες “τυχερές” περιφέρειες παρουσιάζουν ανοδική πορεία διότι τους παρέχεται το απαραίτητο δυναμικό, οι αναγκαίοι χώροι για συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις και θεωρείται ότι η περιφέρεια επωφελείται από τη θετική απόδοση αυτής της εμπειρίας. Αντίθετα, άλλες

περιφέρειες βασίζουν την δράση τους σε μεμονωμένα άτομα και τις διακυμάνσεις ή τον χρόνο που αυτοί έχουν την δυνατότητα να διαθέσουν, κάτι που καθιστά δύσκολη ακόμη και την διαχείριση των χρηματικών ποσών και πιθανών προγραμμάτων. Εθελοντική είναι και η ενασχόληση των ατόμων με την γραμματειακή υποστήριξη καθώς δεν υπάρχει κάποιο μόνιμο προσωπικό το οποίο είναι επιβαρυνμένο μόνο με αυτό το έργο, με αποτέλεσμα η επικοινωνία μεταξύ των ομάδων και των μελών να είναι αποσπασματική. Ο συντονισμός οργανισμών σε εθελοντικό επίπεδο συνεπώς δημιουργεί μία εύθραυστη και ασταθή κατάσταση. Αντίθετα, φαίνεται πως η διεκδίκηση έργων και προγραμμάτων από ιδρύματα αποφέρει περισσότερα αποτελέσματα παρόλο που κάτι τέτοιο έρχεται σε αντιπαράθεση με τον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα του πολιτισμού.

Η δημιουργία ενός δικτύου έχει ως βασικό στόχο την συμπερίληψη ατόμων και κοινωνιών καθώς και την προσέγγιση άλλων συλλογικών οργάνων για την καλύτερη διαχείριση και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης, περιφέρειας, χώρας στην οποία δρα. Η κοινωνία παρόλα αυτά αποτελείται από πολλές και διαφορετικές μικρό- κοινωνίες τις οποίες το δίκτυο δεν πρέπει να ξεχνά. Η συμπερίληψη των μειονοτήτων της περιοχής στα πράγματα του δικτύου ωθεί τα μέλη της κοινότητας να κατανοήσουν και να συμμετάσχουν. Για τον λόγο αυτό η συνεργασία μουσειακών οργανισμών με βιβλιοθήκες (Innocenti, 2015) μπορεί να οδηγήσει στην κατάρριψη των προκαταλήψεων και των διακρίσεων μέσα από τον πολιτιστικό διάλογο και συγκεκριμένα από την οργάνωση “Ζώντων Βιβλιοθηκών”. Τα “ομιλούντα βιβλία”, οι άνθρωποι δηλαδή που συμμετέχουν σε αυτή τη δράση παρουσιάζουν ένα μέρος της ζωής τους ως μία ιστορία. Βασισμένοι στις προκαταλήψεις που έχουν βιώσει λόγω κάποιας ιδιαιτερότητάς τους, δημιουργούν με την βοήθεια ειδικών το πλαίσιο της αφήγησής τους με σκοπό να προσπαθήσουν να καθοδηγήσουν τον “αναγνώστη” τους στο να αναθεωρήσει και να αποβάλει τα κοινωνικά στερεότυπα. Αυτού του είδους δράσεις χτίζουν σχέσεις μεταξύ των συνεργαζόμενων φορέων αλλά και των πολιτών δημιουργώντας ένα δίκτυο που βασίζεται στην ισοτιμία των ατόμων και την εμπιστοσύνη.

2. Δικτύωση στον Χώρο του Πολιτισμού σε Εθνικό και Διεθνές Επίπεδο

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρατεθούν αναλυτικά κάποια παραδείγματα δικτύωσης μουσείων και χώρων πολιτισμού του ελληνικού χώρου. Πριν από αυτά όμως θα παρουσιαστούν δύο πρότυπα δίκτυα ευρωπαϊκής εμβέλειας καθώς και ένα ακόμη δίκτυο που δραστηριοποιείται στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σκοπός είναι να παρουσιαστεί η νέα τάση που επικρατεί σε διεθνές και έπειτα σε εθνικό επίπεδο στους χώρους πολιτισμού.

Αν και οι συλλογικοί φορείς του εξωτερικού διαφέρουν αρκετά με αυτούς που εδρεύουν στην χώρα μας τους χαρακτηρίζει μια καίρια ομοιότητα, ο σκοπός για τον οποίο δημιουργήθηκαν εξ' αρχής παρά την εξέλιξή τους. Βασικό είναι πως φορείς που επιθυμούν να συμβάλουν στην κοινωνία συντονίζονται και ενώνουν τις δυνάμεις τους ώστε να επιτευχθούν στόχοι, οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσαν να περατωθούν. Το κεφάλαιο παρουσιάζει, κατά κόρων, φορείς που συνενώθηκαν με την επιθυμία να συμβάλλουν ουσιαστικά στην κοινωνία ασχέτως δύναμης, κύρους, πόρων ή ακόμα και του μεγέθους του κοινού που διαθέτουν.

2.1. The Network of European Museum Organizations

Το Network of European Museum Organizations (NEMO)³ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα από τα σημαντικότερα Δίκτυα Μουσείων σήμερα. Αριθμώντας πάνω από 30.000 μουσεία σε 40 χώρες της Ευρώπης, ιδρύθηκε το 1992 για να αποτελέσει ένα ανεξάρτητο συλλογικό φορέα που θα παρουσιάζει στο Συμβούλιο της Ευρώπης τον μουσειακό και πολιτιστικό κόσμο μέσα από τα “μάτια” των φορέων-μελών. Όραμα του είναι η καθολική αλλαγή της άποψης του κοινού ως προς τα μουσεία. Σύμφωνα με το NEMO οι μουσειακοί χώροι είναι χώροι προστασίας και μνήμης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, διατηρούν ιστορίες τις οποίες ερμηνεύουν και αφηγούνται. Ακόμη, ενθαρρύνουν τον διάλογο, την δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη, την γνώση, τον προβληματισμό εστιάζοντας στα κοινά σημεία και όχι στις διαφορές των ατόμων αφού είναι όργανα υψίστης σημασίας για την οικοδόμηση των κοινωνιών σήμερα. Δεν παραλείπουν όμως να δημιουργούν μνήμη και ταυτότητα.

³ Organisations, N.-T. N. of E. M. (χ.χ.). *NEMO*. NEMO - The Network of European Museum Organisations. Ανακτήθηκε 28 Φεβρουάριος 2022, από <https://www.ne-mo.org/>

Αποστολή του NEMO είναι να εξασφαλίσει πως οι μουσειακοί οργανισμοί αποτελούν ένα ζωτικό κομμάτι της Ευρώπης. Αυτό επιτυγχάνεται με την προώθηση του έργου και της αξίας των μουσείων στους αρμόδιους πολιτικούς ενώ παράλληλα παρέχονται πληροφορίες, ευκαιρίες δικτύωσης και συνεργασίες προς τα ίδια τα μουσεία. Για να περατωθούν όμως όλα τα παραπάνω έχουν οριστεί κάποιες σταθερές βάσεις, κάποιες αξίες στις οποίες στηρίζονται όλες οι δράσεις του Δικτύου. Πιο αναλυτικά, όπως αναφέρει και το καταστατικό του, έχουν θεσπιστεί τέσσερις αξίες- πυλώνες πάνω στους οποίους βασίζεται ο οργανισμός. Τις αξίες αυτές, την Συλλεκτική, την Κοινωνική, την Εκπαιδευτική και την Οικονομική, διαπερνούν εγκάρσια δύο θεματικές, η Επαγγελματική Ανάπτυξη και η Ψηφιοποίηση. Αυτά κρίθηκαν από τους ανθρώπους του Δικτύου απαραίτητα ώστε να μπορούν τα μουσεία να τοποθετούνται και να αναπτύσσονται είτε ανεξάρτητα είτε μέσω του Δικτύου.

Στο πρακτικό κομμάτι, το NEMO εξασφαλίζει την θέση και την φωνή των μουσείων του στην κοινωνία της Ευρώπης κάνοντας πράξη την αποστολή του κατά γράμμα. Παρέχει δυνατότητες συνεργασίας των μουσειακών οργανισμών μεταξύ τους μέσα από συλλογικά projects και δράσεις. Αναπόσπαστο κομμάτι των συνεργασιών είναι και αυτές που πραγματοποιεί το Δίκτυο ως ενιαίος φορέας, με οργανισμούς ομοϊδεατικού χαρακτήρα για να δείξει έμπρακτα ότι οι πολιτιστικές δράσεις επωφελούνται από τις συνεργασίες. Η πρακτική της εκπαίδευσης του προσωπικού θεωρείται από τους ανθρώπους του NEMO ένα ακόμα βασικό στάδιο της ανάπτυξης ενός μουσείου. Η βοήθεια λοιπόν που προσφέρεται σχετίζεται με την βελτίωση των πρακτικών και των υπηρεσιών καθώς και με την βέλτιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του φορέα. Η βασικότερη αρχή ενός Δικτύου όμως είναι η συνεργασία και η συλλογικότητα. Οι φορείς- μέλη του NEMO έχουν στην διάθεσή τους μια πλατφόρμα μεγάλης εμβέλειας η οποία τους επιτρέπει να διαμοιράζονται πληροφορίες και μουσειακές πρακτικές καθώς και να επικοινωνούν τις δράσεις τους με σκοπό να μάθουν από τους συναδέλφους τους και να επιδιώξουν τους στόχους τους. Ας μην ξεχνάμε επίσης ότι το συγκεκριμένο Δίκτυο αποτελεί δίαυλο επικοινωνίας των μουσειακών πραγμάτων με τα μεγάλα πολιτιστικά ιδρύματα της Ευρώπης.

Τέλος, ένα Δίκτυο τέτοιας εμβέλειας θα έλεγε κανείς πως θα έχει και μια αντίστοιχη οργάνωση. Παρόλα αυτά η δομή του είναι αρκετά απλή. Τα μέλη συνεδριάζουν μια φορά τον χρόνο ή και εκτάκτως κάποιες φορές και στο ενδιάμεσο την διοίκηση ασκεί ένα επταμελές συμβούλιο τριετούς θητείας που έργο τους είναι η

εύρυθμη λειτουργία του Δικτύου. Το συμβούλιο λαμβάνει τις ενδιάμεσες αποφάσεις σχετικά με τον προϋπολογισμό, τις χορηγίες, τις συνδρομές και την διαχείριση των οικονομικών, εγκρίνει προσλήψεις, επιβλέπει τις ομάδες εργασίας και φροντίζει ώστε να μην παραβλέπονται οι βασικές αποφάσεις της γενικής συνέλευσης όσον αφορά τον στρατηγικό σχεδιασμό, τις δράσεις και την οικονομική διαχείριση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως το παρόν Δίκτυο χαρακτηρίζεται από τον δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων. Τόσο η έγκριση ενός προγράμματος και η λήψη μιας απόφασης όσο και η καθολική διάλυση του Δικτύου περνούν από ψηφοφορία ώστε κάθε μέλος να έχει το δικαίωμα να εκφράσει τις θέσεις του.

2.2. Trans Europe Halles

Το Δίκτυο Trans Europe Halles (TEH)⁴ αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και πιο δυναμικά Δίκτυα Πολιτισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η ιστορία του ξεκινάει τον Μάρτιο του 1983 στις Βρυξέλλες όταν με την συμμετοχή του Philippe Grombeer επρόκειτο να δημιουργηθεί ένα κέντρο τέχνης στην σκεπαστή αγορά Halles de Schaerbeek. Για το εγχείρημα αυτό ο Grombeer προσέγγισε παρόμοιους οργανισμούς και μαζί με τους έξι φορείς που απάντησαν στο κάλεσμα του δημιούργησαν αυτή την σύμπραξη στηριζόμενοι στους τρεις παράγοντες που πλέον αποτελούν τους πυλώνες του Δικτύου, τους ανθρώπους, τις τέχνες και τα εγκαταλελειμμένα κτήρια που άφησαν πίσω τους οι μεγάλες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές της Ευρώπης κατά την περίοδο της δημιουργίας του.

Παρά τα εμπόδια, κυβερνητικά και μη, μέχρι το τέλος του 20^{ου} αιώνα είχαν προσαρτηθεί στα περιουσιακά στοιχεία του Δικτύου περισσότεροι από 110 χώροι σε όλη την Ευρώπη ενώ πλέον αριθμεί 135 φορείς- μέλη σε 39 συνολικά χώρες. Μέσα από τις συναντήσεις και τις συλλογικές δράσεις σκοπό έχει να επεκτείνει τις γνώσεις των μελών, να τους καθοδηγήσει στο να δημιουργήσουν σχέσεις με άλλους φορείς πολιτισμού και να ξεκινήσουν μαζί τους συζητήσεις πάνω σε νέες ιδέες και συνεργασίες.. Παράλληλα, μέσα από τις συναντήσεις επικοινωνείται στα μέλη η κατάσταση και οι αλλαγές που υφίστανται οι διάφορες περιοχές που σχετίζονται με το Δίκτυο αφού κάθε συνάντηση διοργανώνεται από διαφορετικό φορέα. Στη δράση του συμπεριλαμβάνεται και η οργάνωση εργαστηρίων και σεμιναρίων με σκοπό να μπορεί να επανδρώσει τους φορείς με τα κατάλληλα στελέχη προσφέροντάς τους έτσι

⁴ *Trans Europe Halles*. (χ.χ.). Trans Europe Halles. Ανακτήθηκε 30 Δεκέμβριος 2021, από <https://teh.net/>

την καλύτερη δυνατή υποστήριξη ενώ δεν λείπει και η στήριξη προς νεοσύστατους οργανισμούς των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης και της Νότιας Μεσογείου.

Βασικός στόχος του ΤΕΗ είναι η ενίσχυση της φωνής και κατ' επέκταση της επιρροής του τομέα του πολιτισμού και των τεχνών στην Ευρώπη μέσω της εμπλοκής με τις διαδικασίες χάραξης της δημόσιας πολιτικής. Σε συνεργασία με ομοϊδεατικά δίκτυα συνυπογράφονται θέσεις, δηλώσεις, αναφορές προς τους κρατικούς πολιτισμικούς υπεύθυνους των κρατών ενώ οργανώνονται και συναντήσεις με τους ανθρώπους αυτούς όπου συζητούνται το έργο και η αποστολή του ΤΕΗ.

Θεσμικά, το παρόν Δίκτυο αποτελεί μια κοινότητα που χαρακτηρίζεται από διαφάνεια μεταξύ των ανθρώπων του, ανθρωποκεντρισμό και κυρίως δημοκρατική διακυβέρνηση. Οι αποφάσεις λαμβάνονται στην Γενική Συνέλευση κατά την διάρκεια των συναντήσεων που προαναφέρθηκαν και οι οποίες πραγματοποιούνται ανά εξάμηνο. Κατά την διάρκεια των συζητήσεων της Συνέλευσης εγκρίνονται ο προϋπολογισμός, οι λογαριασμοί, ο στρατηγικός σχεδιασμός ή εκλέγεται νέα εκτελεστική επιτροπή, η οποία κατά την διετή θητεία της έχει την ευθύνη της διοίκησης του συλλογικού οργανισμού.

Αυτή τη στιγμή το ΤΕΗ είναι ένα καθιερωμένο Δίκτυο πολιτιστικών φορέων στην Ευρώπη με αναγνωρισμένες δυνατότητες. Μέσα από το πρόγραμμα Creative Europe και την αναγνώρισή του από αυτό μπόρεσε να εξασφαλίσει για τα έτη 2017-2021 μια επιχορήγηση η οποία όχι μόνο μπορεί να υποστηρίξει οικονομικά τις δράσεις των φορέων αλλά επιτρέπει και την επέκταση του Δικτύου σε άλλες χώρες. Ακόμη, με την συμμετοχή του σε προγράμματα όπως το Creative Lenses (2015), το Cultural and Creative Spaces and Cities (2018) και το DISCE– Developing Inclusive and Sustainable Creative Economies (2019) κατόρθωσε να αναγάγει το όνομά του σε σημείο αναφοράς στον χώρο του πολιτισμού.

Το έργο του Δικτύου δεν σταματά εκεί όμως. Κάθε χρόνο, εκτός από τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο πλαίσιο της εξάμηνης συνάντησης, πραγματοποιούνται επιπλέον δράσεις, συνήθως 2-3. Από τον σχεδιασμό δεν λείπουν τα συνέδρια, οι συμμετοχές σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα και η συχνή επικοινωνία με το ευρύ κοινό μέσω των ΜΜΔ.

2.3. Kooperativa – Regional Platform for Culture

Το Kooperativa⁵ αποτελεί μια περιφερειακή πλατφόρμα πολιτισμού που δημιουργήθηκε στο Ζάγκρεμπ μόλις τον Αύγουστο του 2012. Πρόκειται για ένα Δίκτυο μη κερδοσκοπικού αλλά και μη κυβερνητικού χαρακτήρα το οποίο ασχολείται με ζητήματα γύρω από τον πολιτισμό και την Σύγχρονη Τέχνη στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ως Δίκτυο συστάθηκε από 21 φορείς που δραστηριοποιούνται στον χώρο της σύγχρονης καλλιτεχνικής και πολιτιστικής πρακτικής. Οργανισμοί από την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, την Κροατία, το Κόσοβο, την ΠΓΔΜ, την Σλοβενία και την Σερβία ένωσαν τις δυνάμεις τους με σκοπό την δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας και συνολικής ανάπτυξης των οργανισμών που εδρεύουν στις περιοχές αυτές.

Βασικός σκοπός της πλατφόρμας αυτής είναι να μεταφέρει στους επιμέρους ανεξάρτητους φορείς την γνώση και τις απαραίτητες πρακτικές ώστε να μπορέσουν να αναπτυχθούν και να προσελκύσουν συνεργάτες μέσα από συλλογικά έργα. Αν και ως επίσημος θεσμός αριθμεί λίγα χρόνια λειτουργίας, οι φορείς- μέλη συνεργάζονται από το 2005. Δραστηριοποιήθηκαν γύρω από την δικτύωση φορέων, την ενημέρωση και την εκπαίδευση μέσω δράσεων, ενώ παράλληλα έλαβαν θέση και υπέρ της λήψης μέτρων σχετικών με την συστηματική βελτίωση της διεθνούς πολιτιστικής συνεργασίας και την εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητάς της.

Σε διοικητικό επίπεδο, η Kooperativa χρησιμοποιεί ένα μοντέλο Ολομέλειας που αποτελείται από εκπροσώπους των μελών του Δικτύου. Τα μέλη συναντούνται τουλάχιστον μια φορά κάθε δύο χρόνια και κάθε μέλος έχει δικαίωμα λόγου και ψήφου στις συνελεύσεις. Η συνέλευση αυτή παίρνει πλειοψηφικές αποφάσεις σχετικές με το μέλλον του οργανισμού, τις πρακτικές που θα ακολουθηθούν, την οργάνωση επιτροπών και ανάθεση έργων, την προσθήκη ή διαγραφή μελών καθώς και τον καθορισμό του στρατηγικού σχεδιασμού των δράσεων της τριετίας, ακολουθούμενος από τον εκάστοτε οικονομικό προϋπολογισμό. Επειδή όμως τα δύο έτη είναι ένα αρκετά μεγάλο διάστημα έχει οριστεί ένα πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο τα μέλη του οποίου ορίζονται από την ολομέλεια ενώ για την θέση του προέδρου και των αντιπροέδρων γίνεται εσωτερική ψηφοφορία μεταξύ των πέντε. Ο ρόλος του Δ.Σ. είναι να τηρεί τον προγραμματισμό της ολομέλειας όσον αφορά τον εσωτερικό κανονισμό, τις υποχρεώσεις των μελών, την έγκριση και επίβλεψη του

⁵ *Kooperativa*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 23 Φεβρουάριος 2022, από <http://platforma-kooperativa.org/en/article/>

ετήσιου σχεδιασμού και κατά πόσο αυτός συμβαδίζει με το τριετές πλάνο την ολομέλεια, την διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του δικτύου, τον καθορισμό επιτροπών ανά περιστάσεις και γενικότερα την τήρηση του καταστατικού λειτουργίας, ενώ παράλληλα οφείλει να αναφέρει στην ολομέλεια τυχόν παρατυπίες, σφάλματα και εμπόδια.

Κλείνοντας, αναφορικά με την δράση της, η Kooperativa φαίνεται πως διαγράφει μια σταθερή πορεία στον χώρο του πολιτισμού καθώς παρουσιάζει το λιγότερο 2-3 συλλογικές δράσεις κάθε χρόνο. Συνέδρια, συνελεύσεις, οργάνωση ομάδων καθοδήγησης, προσκλήσεις αδελφοποίησης φορέων και συναντήσεις με ανθρώπους από τον χώρο της πολιτικής διάφορων χωρών είναι κάποιες από τις δραστηριότητες στις οποίες επιδίδεται το Δίκτυο ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

2.4. Athens Culture Net

Το Athens Culture Net (ACN)⁶ είναι ένα συνεργατικό δίκτυο πολιτιστικών οργανώσεων της πόλης των Αθηνών. Αποτελεί φόρουμ για καλλιτέχνες, καλλιτεχνικές ομάδες και συλλογικότητες ώστε να συζητούν πολιτικές για την λειτουργία τους, να χτίζουν σχέσεις, να μοιράζονται πόρους και να αναπτύσσουν κοινό προγραμματισμό στους Δήμους και τις γειτονιές της πρωτεύουσας. Ιδρύθηκε το 2016 από τον Δήμο Αθηναίων με βασικό οικονομικό υποστηρικτή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Λειτουργεί σε συνεργασία με την Δημοτική Αρχή και τελεί υπό την εποπτεία του Δημάρχου Αθηναίων. Αριθμεί συνολικά 62 μέλη και 39 συνεργαζόμενους φορείς και έχει ως κύριο μέλημά του την δικτύωση πολιτιστικών φορέων κάθε είδους και καθεστώτος ακολουθώντας μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική ενώ παράλληλα παρακολουθεί και συνυπολογίζει σύγχρονες τάσεις και μορφές στοχεύοντας στο μέλλον.

Το εγχείρημα γνωρίζει συνεχή διεύρυνση έχοντας θέσει ως θεμελιώδη σκοπό τη διασπορά του πολιτισμού στις γειτονιές, την κοινωνική ενσωμάτωση και την ανάδειξη του δημόσιου χώρου ως πεδίο δημιουργικής έκφρασης. Η συνεργασία των φορέων γίνεται υπό την ομπρέλα της παραδοχής της διαφορετικότητας της σύγχρονης κουλτούρας εντός αλλά και εκτός συνόρων και πως η διαφορές αυτές είναι που μακροπρόθεσμα οικοδομούν την ανθεκτικότητα των κοινωνιών. Ως προς τους άξονες λειτουργίας και τους στόχους του το ACN έχει δημιουργηθεί με σκοπό να

⁶ *Athens Culture Net | Πολιτιστική Πύλη*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 27 Σεπτέμβριος 2021, από <https://www.athensculturenet.com/el>

ανταλλάσσονται ιδέες και πρακτικές μεταξύ των φορέων, να αναζητούνται πόροι, να προσφέρεται βοήθεια στην οργάνωση καλλιτεχνικού προγραμματισμού αλλά κυρίως έχοντας θέσει ως στόχο την ανάδειξη της πόλης των Αθηνών σε έναν σύγχρονο και πολυπολιτισμικό προορισμό. Τέλος, βασική επιδίωξη είναι η δικτύωση και συνεργασία με ξένα -κυρίως Ευρωπαϊκά- Δίκτυα Πολιτισμού.

Περνώντας στο πρακτικό κομμάτι, το ACN φαίνεται πως έχει μια αρκετά δυναμική παρουσία στον χώρο του πολιτισμού μέσα από τις εκδηλώσεις που διοργανώνουν οι φορείς- μέλη. Μέσω του ιστοτόπου, από την οποία μπορεί κανείς εν συντομία να πληροφορηθεί για τις δράσεις των φορέων συνολικά, διαπιστώνεται πως ενώ παρουσιάζονται κατά μέσο όρο 20 εκδηλώσεις κάθε μήνα αυτές διοργανώνονται από τους οργανισμούς μεμονωμένα. Αντίθετα, συνεργατικές εκδηλώσεις έλαβαν χώρα μόνο το 2017 (4 εκδηλώσεις)

2.4.1. Μέλη και συνεργαζόμενοι φορείς του ACN

Συγκεκριμένα, μέλη του Δικτύου αυτού είναι οι ακόλουθοι οργανισμοί: Atopos Contemporary Visual Arts (Αθήνα), Polyce Contemporary Art Initiative (Πειραιάς), Art Athina (Κέντρο), Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (Ρέντης), Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Ψυρρή), British Council (Κολωνάκι), Βιβλιοθήκη της Βουλής (Σύνταγμα), Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο (Κολωνάκι), Γαλλική Σχολή Αθηνών (Αθήνα), Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος (Κολωνάκι), Γενικά Αρχεία του Κράτους (Ψυχικό), Γεννάδειος Βιβλιοθήκη (Κολωνάκι), Δίκτυο Λεωφόρου Συγγραφέων (Λεωφόρος Συγγραφέων), Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών (Πλάκα), Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος (Σύνταγμα), Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Αθήνα), Εθνική Λυρική Σκηνή (Καλλιθέα), Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Αθήνα), Εθνικό Θέατρο (Κέντρο), Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (Κέντρο), Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Αθήνα), ΕΜΣΤ (Αθήνα Συγγρού - Φιξ), Ελληνικό Παιδικό Μουσείο (Αθήνα), Ελληνοαμερικανική Ένωση (Κολωνάκι), Ζάππειο Μέγαρο & Συνεδριακό Κέντρο (Κέντρο), Ίδρυμα Βασίλη & Ελπίδας Γουλανδρή (Παγκράτι), Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ (Νέα Ιωνία), Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών Β & Μ Θεοχαράκη (Κέντρο), Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου (Κολωνάκι), Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης (Ταύρος), Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και την Δημοκρατία (Κέντρο), Ινστιτούτο Goethe (Κολωνάκι), Ινστιτούτο Θερβάντες των Αθηνών

(Κολωνάκι), Ινστιτούτο Πούσκιν (Αθήνα), Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών (Κέντρο), Κέντρο Πολιτισμού “Ελληνικός Κόσμος” (Ταύρος), Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (Καλλιθέα), Κινηματογραφική Εταιρεία Αθηνών (Αμπελόκηποι), Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (Αθήνα), Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας (Πλάκα), Μουσείο Ακροπόλεως (Αθήνα), Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας Κοτσάνας (Κολωνάκι), Μουσείο Ηρακλειδών (Θησείο), Μουσείο Κοσμήματος Ηλίας Λαλαούνης (Ακρόπολη), Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (Κολωνάκι), Μουσείο Μπενάκη (Σύνταγμα), Μουσείο της Πόλης των Αθηνών (Κέντρο), Μουσική Βιβλιοθήκη “Αίλιαν Βουδούρη” (Αθήνα), Μπιενάλε των Αθηνών (Κέντρο), NEON (Αθήνα), Νομισματικό Μουσείο (Κέντρο), Οργανισμός Πολιτισμού Αθλητισμού & Νεολαίας (Αθήνα), Πάντειο Πανεπιστήμιο (Καλλιθέα), Πολεμικό Μουσείο (Κέντρο), Στέγη του Ίδρυματος Ωνάση (Νέος Κόσμος), Ταινιοθήκη της Ελλάδος (Κεραμεικός), Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων (Γκάζι), Τσέχικο Κέντρο Αθηνών (Αθήνα), Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου (Κέντρο), Ωδείο Αθηνών (Κέντρο), Ωνάσειος Βιβλιοθήκη (Πλάκα).

Στους συνεργαζόμενους φορείς του ACN περιλαμβάνονται: 3-137 (Νεάπολη Εξαρχείων), ActionAid (Κολωνός), Art Nouveau (Αθήνα), Artnes (Κολωνάκι), Artworks (Κέντρο), Balkans Beyond Borders (Αθήνα), Challedu - inclusion|games|education (Νέος Κόσμος), El Sistema Greece (Κυψέλη), Free Thinking Zone (Κολωνάκι), Literature.gr, miss dialectic (Αθήνα), Monamas Theatre Company (Αθήνα, Λονδίνο), Orila Records (Αθήνα), Polyplanity Productions (Κολωνάκι), Snehta (Κολωνάκι), So Seven (Αθήνα), State of Concept (Κουκάκι), TAF/ the art foundation (Μοναστηράκι), The Greek Story (Αθήνα), tidal art flow (Αθήνα), Vasistas (Αθήνα), Victoria Square Project (Πλατεία Βικτορίας, Κυψέλη), We Need Books (Κυψέλη), [φρκμ] (Κυψέλη), Αθηναϊκό Καλλιτεχνικό Δίκτυο (Αθήνα), ΑΦΟΙ Αντωνόπουλοι (Αθήνα), Διαβάζω για τους Άλλους (Αθήνα, Χανιά, Ηράκλειο), Ελληνική Συμφωνική Ορχήστρα (Ταύρος), Ευρωπαϊκό Κέντρο Κινουμένων Σχεδίων (Αθήνα), Θαλής+Φίλοι (Αθήνα), Ινστιτούτο Radio Athens, Κινητήρας, Με τα λόγια [γίνεται], Μορφές Έκφρασης (Κάτω Πετράλωνα), Ομάδα Θεάτρου NOHTH ΓΡΑΜΜΗ (Αθήνα), Όχι παίζουμε- UrbanDig Project (Αθήνα), Πανελλήνια Ένωση Επαγγελματιών Μεταφραστών

Πτυχιούχων Ιονίου Πανεπιστημίου (Αθήνα), Πύρνα (Κηφισιά), Τανρος (Ταύρος).

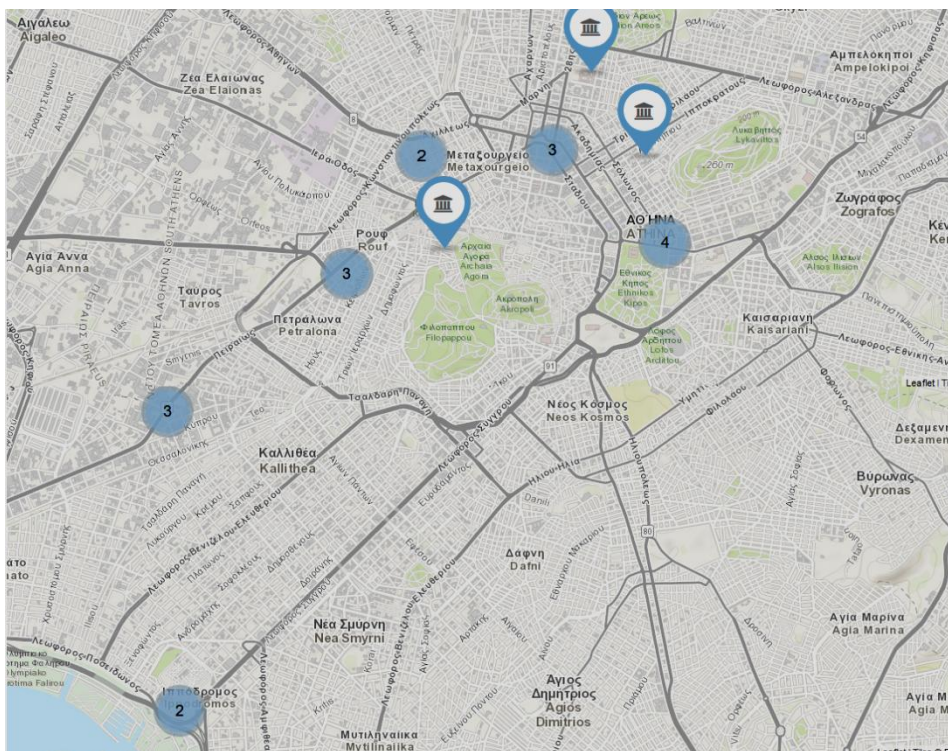

Image 1: Χάρτης των φορέων- μελών του Athens Culture Net

2.5. Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών

Το Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών⁷ δημιουργήθηκε μετά από απόφαση των ανοιχτών προς το κοινό πολιτιστικών φορέων και μουσείων της Αθήνας. Η ίδρυσή του έγινε το 2009 και αριθμεί συνολικά 37 πολιτιστικούς φορείς. Ιδρύθηκε με σκοπό να αποτελέσει ένα «εργαλείο» στην υπηρεσία της Παιδείας και του Πολιτισμού, αξιοποιώντας τα μέσα που προσφέρει η σύγχρονη εποχή.

Στο καταστατικό ίδρυσης έχουν οριστεί ξεκάθαρα οι στόχοι του Δικτύου αυτού ενώ παράλληλα εκφράζεται η άποψη πως όλοι οι φορείς που συμμετέχουν σε αυτό οφείλουν να λειτουργούν έχοντας ως άξονα την στοχοθεσία αυτή. Η στοχοθεσία, λοιπόν, περιλαμβάνει, το σχηματισμό και την υιοθέτηση μιας κοινής επικοινωνιακής βάσης μεταξύ των φορέων, την αύξηση της επισκεψιμότητας μέσω κοινής πολιτικής και προβολής τόσο του Δικτύου όσο και των φορέων- μελών ξεχωριστά με την χρήση κοινού ιστοτόπου και εντύπων φύλλων. Ακόμα, προβλέπεται συνεργασία των φορέων όταν προκύπτει κοινό επιστημονικό ενδιαφέρον ή ερευνητικό/ εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Σε σχέση με το τεχνικό κομμάτι στόχος είναι η αξιοποίηση του υλικού

⁷ ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 28 Σεπτέμβριος 2021, από <http://www.athensmuseums.net/index.php>

των οργανισμών συλλογικά, η ανταλλαγή γνώσεων και η προσφορά βοήθειας ώστε να καλύπτονται υλικοτεχνικές γνώσεις. Τέλος, με την διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων επιδιώκεται η πολυεπιπεδότητα, η ποικιλία και κυρίως η προσέγγιση χορηγών.

Το Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών παρουσιάζεται στο κοινό μέσω του ιστοτόπου που διαθέτει, ενός φυλλαδίου- χάρτη όπου προβάλλονται όλοι οι φορείς- μέλη και η τοποθεσία τους καθώς και μέσα από ένα booklet στο οποίο παρουσιάζονται συνοπτικά οι πολιτιστικοί φορείς (ιστορικό- ίδρυση, συλλογές, δραστηριότητες) που μετέχουν στο εγχείρημα. Παρατηρείται όμως ένα αρκετά δυσάρεστο γεγονός όσον αφορά τις δράσεις του Δικτύου αυτού. Μετά το πέρας του πρώτου έτους λειτουργίας του θεσμού οργανώθηκαν οι τρεις πρώτες συλλογικές δράσεις (2010) των μελών με σκοπό την προβολή τους μέσα από το Δίκτυο. Ακολούθησαν αντίστοιχες ενέργειες και τα επόμενα έτη, όπου στόχος ήταν η γνωστοποίηση στο κοινό όχι του Δικτύου αλλά των μελών αυτού μέσα από τις μεμονωμένες δράσεις του κάθε φορέα που προβαλλόταν όμως και από τον συλλογικό ιστότοπο, η δημιουργία της οποίας αποτέλεσε και μία εκ των πρώτων δράσεων που πραγματοποιήθηκαν. Παρόλα αυτά από το 2016 και έπειτα παρατηρείται μείωση του έργου του Δικτύου. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται αναλυτικά ο αριθμός των δράσεων που πραγματοποιήθηκαν ανά έτος (να σημειωθεί ότι μια εκ των δράσεων στα έτη 2011, 2013, 2015 είναι ίδια).

2010	3	2015	3
2011	3	2016	1
2012	1	2017	-
2013	3	2018	-
2014	2	2019	1

Φαίνεται λοιπόν, ότι παρά το δυναμικό ξεκίνημα και το όραμα των φορέων ο μόνος εκ των στόχων που υλοποιήθηκε ήταν η γνωστοποίηση των φορέων ώστε να προσελκύσουν κοινό.

2.5.1. Μέλη του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών

Οι φορείς που συνεργάστηκαν για να δημιουργηθεί το Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών είναι οι ακόλουθοι: Ακαδημία Αθηνών- Κέντρον Ερέυνης της Ελληνικής Λαογραφίας, Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών,

Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης Σχολικού Υλικού, Ελληνικό Μουσείο Αυτοκινήτου, Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, Ελληνικοί Χοροί- Δώρα Στράτου, Ελληνοαμερικανική Ένωση, Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Άγγελου και Λητώ Κατακουζηνού, Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Β. & Μ. Θεοχαράκη, Ίδρυμα Πολιτισμού και Εκπαίδευσης “Ανδρέας Λεντάκης”, Ινστιτούτο των Ελληνικών Μύλων, Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής & Ακουστικής, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής- Ίδρυμα Οικ. Γ. Ψαρόπουλου, Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων Φοίβου Ανωγειανάκη- Κέντρο Εθνομουσικολογίας, Μουσείο Ηρακλειδών, Μουσείο Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας του Λυκείου των Ελληνίδων, Μουσείο Ιστορίας Πανεπιστημίου Αθηνών, Μουσείο Κοσμήματος Ηλία Λαλαούνη, Μουσείο Πολιτικών Εξόριστων Αη Στράτη, Μουσείο Σπύρου Βασιλείου', Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας, Οργανισμός Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας Δήμου Αθηναίων(Ο.Π.Α.Ν.Δ.Α.) α) Δημοτική Πινακοθήκη, Δωδεκανησιακό Σπίτι, Μουσείο “Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος”, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης “Αγγελική Χατζημιχάλη”, Πολιτιστικό Κέντρο “Μελίνα”.

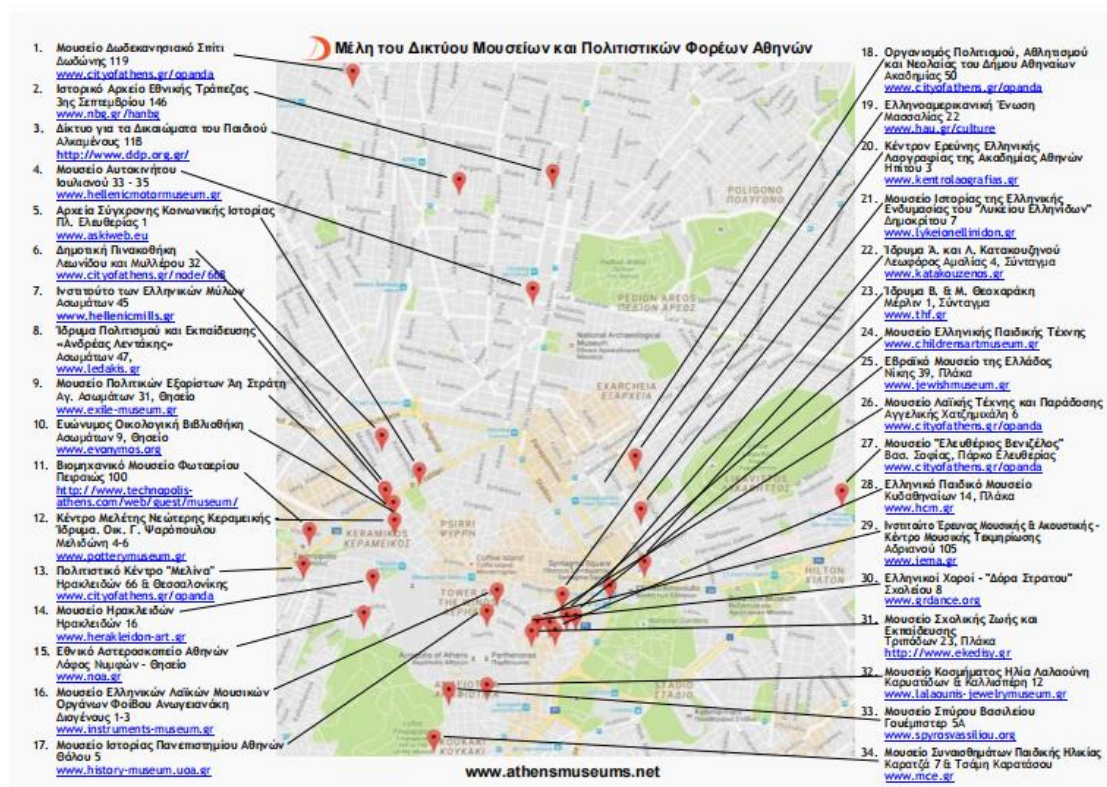

Image 2 Χάρτης των φορέων- μελών του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών

2.6. Δίκτυο Μουσείων Λέσβου

Με αφορμή την Διεθνή Ημέρα Μουσείων οργανώθηκε το 2014 συνάντηση εκπροσώπων των πιο σημαντικών πολιτιστικών φορέων της Μυτιλήνης⁸. Εκπρόσωποι του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, της Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, του Εκκλησιαστικού Βυζαντινού Μουσείου, του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη- Teriade, του Μουσείου Βιομηχανικής Ελαιουργίας, του Μουσείου- Ελαιοτριβείου Βρανά καθώς και εκπρόσωποι του Ψηφιακού Μουσείου “Γεώργιος Ιακωβίδης” ορμώμενοι από το θέμα του ICOM για την Διεθνή Ημέρα Μουσείων εκείνης της χρονιάς, “Οι Συλλογές των Μουσείων μας ενώνουν” αποφάσισαν τη δημιουργία ενός Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών⁹ φορέων που έχουν ως έδρα το νησί της Λέσβου με σκοπό την περαιτέρω στήριξή τους.

Εξ αρχής το εγχείρημα είχε ως στόχο¹⁰ την ευαισθητοποίηση και προσέλκυση πρώτα των κατοίκων του νησιού και έπειτα των ξένων επισκεπτών. Βασικό για τους ανθρώπους του Δικτύου ήταν να αποτελέσει το ίδιο το Δίκτυο έναν μοχλό, ένα “εργαλείο” για να αναδειχθεί η πολιτιστική πλευρά της Λέσβου και να προβληθεί στο ευρύ κοινό. Για να επιτευχθεί αυτό θεωρήθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί μια κοινή βάση επικοινωνίας μεταξύ των φορέων- μελών, να αναπτυχθεί μια πολύπλευρη συνεργασία και προσφορά βοήθειας και τέλος να βρεθεί ένας ενιαίος τρόπος προβολής/ ενημέρωσης του κοινού για τον πλούτο του νησιού. Το Δίκτυο δημιουργήθηκε με βάση την αρχή της ισότιμης, ανεξάρτητης και ελεύθερης συνεργασίας. Όλα τα μέλη δηλαδή εργάζονται για έναν κοινό στόχο χωρίς να ανταγωνίζονται μεταξύ τους και έχοντας το δικαίωμα να εκφράζουν απόψεις και αντιρρήσεις σχετικά με τα θέματα που τους απασχολούν. Παράλληλα οι προτάσεις όλων των μελών έχουν την ίδια βαρύτητα. Να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι κοινή πεποίθηση των πολιτιστικών φορέων που δημιούργησαν το Δίκτυο Μουσείων Λέσβου είναι πως τα Μουσεία με την δύναμη που κατέχουν έχουν την δυνατότητα να

⁸ *Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ* - LesvosPost.com | *ΕΙΔΗΣΕΙΣ & ΝΕΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από https://www.lesvospost.com/2014/05/blog-post_7440.html

⁹ *Δίκτυο Μουσείων Λέσβου*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από <http://users.sch.gr/venetis/network/index.htm>

¹⁰ *Δίκτυο Μουσείων Λέσβου | Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από <https://www.lesvosmuseum.gr/diktyo-moyseion-lesboy>

προσεγγίζουν το κοινό μέσα από συντονισμένες δράσεις και πως όντας ζωντανοί οργανισμοί μπορούν να αποτελέσουν σύνδεσμο μεταξύ ανθρώπου και πολιτισμού σε όλο το κόσμο γι' αυτό και η διεύρυνση του Δικτύου είναι κάτι επιθυμητό.

Το Δίκτυο Μουσείων Λέσβου στην προσπάθειά του να επιτύχει τους στόχους του δημιούργησε γέφυρες συνεργασίας με την εκπαιδευτική κοινότητα, την κοινωνία, τους φορείς, τους κατοίκους. Οργανώνει δραστηριότητες και εκδηλώσεις, φιλοξενεί γεγονότα πολιτιστικού ενδιαφέροντος, διαθέτει μόνιμες εκθέσεις όπου πραγματοποιούνται δράσεις και οργανωμένες περιηγήσεις, ενώ παράλληλα εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για συμμετοχή σε αντίστοιχα εθνικά και διεθνή Δίκτυα Μουσείων. Από την πρώτη κιόλας συνάντηση θεωρήθηκε απαραίτητο να οριστεί ο τρόπος ενημέρωσης του κοινού. Αποφασίστηκε έτσι ο σχεδιασμός κοινού δίγλωσσου εντύπου φύλλου και πινακίδας με τον χάρτη των Μουσείων καθώς και η τοποθέτηση stand στους χώρους όπου θα προσφέρονται τα φυλλάδια. Ακόμα, μέσα από την κοινή προβολή παρουσιάζονται τα ωράρια λειτουργίας, οι κοινές εκδηλώσεις και δράσεις των Μουσείων. Παρόλα αυτά το έργο που έχει να παρουσιάσει το Δίκτυο αυτό φαίνεται πως περιορίζεται μόνο στα έτη 2014, 2015 καθώς δεν υπάρχει κάποια περαιτέρω αναφορά σε δράσεις έργα κλπ. Ο ιστότοπος της σύμπραξης παρουσιάζει μόνο 3 δράσεις που έλαβαν χώρα το 2015. Τόσο στα τοπικά νέα του νησιού, τα οποία στήριξαν αυτή την προσπάθεια από την αρχή, όσο και στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης που δημιούργησε το Δίκτυο το ίδιο έτος (Facebook, Instagram, Twitter) δεν υπάρχει κάποια δραστηριότητα που να υποδηλώνει την συνέχιση του έργου του.

2.6.1. Μέλη του Δικτύου Μουσείων Λέσβου

Οι φορείς που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την δημιουργία του Δικτύου Μουσείων Λέσβου είναι αυτοί: Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης, Αρχαιολογική Συλλογή Λέσβου, Αρχαιολογική Σχολή Ερεσού, Αρχοντικό Βαρελτζίδαινας, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, Εκκλησιαστικό Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο- Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη- Tétiade, Μουσείο Θεόφιλου, Δημοτική Πινακοθήκη, Μυτιλήνης, Δημοτική Πινακοθήκη Μήθυμνας, Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιοργίας, Μουσείο- Ελαιοτριβείο Βρανά, Συλλογή Φυσικής Ιστορίας Βρίσας, Ψηφιακό Μουσείο “Γεώργιος Ιακωβίδης”.

2.7. Νησίδα Μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι Κυκλάδες αποτελούν πόλο έλξης για ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό επισκεπτών κάθε χρόνο. Αυτό αναγνωρίστηκε και από το Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, το οποίο καθόρισε την πολιτιστική ανάπτυξη, ανάπτυξη και ανάδειξη των Κυκλάδων ως βασικό σημείο του στρατηγικού σχεδιασμού τον οποίο ανακοίνωσε το 2018 η Υπουργός Πολιτισμού κυρία Λυδία Κονιόρδου επισημαίνοντας ότι «κάθε Κυκλαδονήσι θα πρέπει να διαθέτει την κιβωτό της ιστορίας του»¹¹. Στην ομιλία της αναφέρει πως τα νησιά αυτά διαθέτουν πολλές όψεις: αποτελούν κοιτίδα πολιτισμού αλλά και γέφυρα που παρελθόντος με το παρόν, καθώς ακόμα και μέσα στην ίδια περιοχή συνυπάρχουν κατάλοιπα όλων των χρονικών περιόδων στις οποίες εμπλέκονται εμφανώς τα νησιά του συμπλέγματος των Κυκλάδων (Προϊστορική Ελλάδα, Κλασική Αρχαιότητα, Μεσαιώνας, Βυζάντιο). Στην προσπάθεια αυτή για ανάδειξη και σε συνεργασία με την Εφορία Αρχαιοτήτων αποφασίστηκε η σταδιακή ανάπτυξη πολλών μουσείων της περιοχής μέσω του “ΕΣΠΑ Ν. Αιγαίου 2014- 2020”.

Πρώτο έργο αποτελεί η Νησίδα Μουσείων στο Κάστρο της Νάξου¹², το οποίο έχοντας στην διάθεσή του το ποσό των 2.300.000€ από το Πρόγραμμα ΕΣΠΑ και την συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (εξ ημισείας χρηματοδότηση), έχει σκοπό να μετατρέψει το Μεσαιωνικό Κάστρο του νησιού σε ένα ανοιχτό Μουσείο¹³. Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να περιηγηθεί ανάμεσα στα μεσαιωνικά κτήρια του Κάστρου (εκκλησίες, πύργοι, βοηθητικά κτήρια). Παράλληλα, σε τρία από τα κτήρια του Κάστρου υπάρχει πρόβλεψη να δημιουργηθούν τρεις συλλογές που θα παρουσιάζουν την ιστορία του νησιού. Θα δημιουργηθεί το πρώτο Μουσείο Κυκλαδικού Πολιτισμού το οποίο τοποθετείται στη Νάξο διότι αποτέλεσε το κύριο σημείο ανάπτυξης του Πρωτοκυκλαδικού Πολιτισμού

¹¹ *Η Νησίδα μουσείων Κάστρου Νάξου και η σύνδεση με το Κουφονήσι*. (2018, Ιούνιος 6). Naxos Press | Η ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εφημερίδα Νάξου, Μικρών Κυκλάδων, Κυκλάδων. <https://www.naxospress.gr/arthro/politismos/i-nisida-moyseion-kastro-naxoy-kai-i-syndesi-me-koyfonisi>

¹² *Νησίδα Μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/>

¹³ *Μανιός: Η νησίδα μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου το εμβληματικό έργο του Υπ. Πολιτισμού*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.aigaio365.gr/manios-i-nisida-mouseion-kastro-choras-naksou-to-emvlimatiko-ergo-tou-yp-politismou/>

και διαθέτει μια από τις εντυπωσιακότερες συλλογές μαρμάρινων κυκλαδικών ειδωλίων τα οποία όπως λέει ο κύριος Δημήτρης Αθανασούλης, επικεφαλής της Εφορίας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, θα εκτίθενται ενταγμένα στο ανασκαφικό πλαίσιο θέλοντας να δώσουν μια πλήρη εικόνα του Κυκλαδικού Πολιτισμού και όχι αποκομμένα από το περιβάλλον τους (Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Αθηνών)¹⁴. Ένας δεύτερος χώρος θα παρουσιάζει την Νάξο κατά την Ιστορική Περίοδο όπου θα δίνεται έμφαση στην συμβολή της στην τέχνη και την αρχιτεκτονική της Αρχαϊκής Περιόδου. Τέλος το τρίτο Μουσείο του Κάστρου της Νάξου θα φιλοξενεί την Συλλογή Βυζαντινών Αποτοιχισμένων Εκκλησιαστικών Τοιχογραφιών, μια μοναδική συλλογή, ποσοτικά και ποιοτικά άρτια και μέσω της οποίας αναδεικνύεται ο ρόλος της Νάξου ως κομβικό σημείο κατά την Βυζαντινή Περίοδο.

Το έργο εντάχθηκε στο επιχειρησιακό πρόγραμμα το 2017 και αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2021¹⁵. Ο στόχος είναι τα κτήρια για τα οποία γίνεται λόγος, δηλαδή το κτήριο Τιμίου Σταυρού (Αρχαιολογικό Μουσείο Νάξου), ο Πύργος Γλέζου/ Crispi (Βυζαντινό Μουσείο), το κτήριο της Αεροπορίας/ Οικία Προμπονά, ο Κεντρικός Πύργος του Σανούδου αλλά και το Κάστρο Νάξου συνολικά, να αναβαθμιστούν ώστε να είναι σε θέση να παράσχουν σε επισκέπτες και ερευνητές τις βέλτιστες υπηρεσίες. Το όραμα των ανθρώπων που εργάστηκαν για την ένταξη και βελτίωση του χώρου στο Πρόγραμμα ΕΣΠΑ είναι να αποτελέσουν τα κτήρια αυτά σε συνδυασμό με τις Συλλογές τους μια Νησίδα Μουσείων που θα λειτουργεί ως κοιτίδα πολιτισμού μέσα σε ένα μνημειακό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο των εργασιών τα κτήρια θα διασυνδεθούν με ενημερωτικές πινακίδες, σημάνσεις διαδρομών και μέσω της δημιουργίας σχετικής ψηφιακής εφαρμογής για ξενάγηση– περιήγηση με την χρήση smartphone¹⁶. Ακόμα στο περιβάλλον του Κάστρου θα λάβουν χώρα εργασίες για την στερέωση, αποκατάσταση- αναβάθμιση, επισκευή, αποχρωμάτωση καθώς και κάθε άλλη απαραίτητη εργασία για την στερέωση του Κάστρου το οποίο στέκει εκεί από το

¹⁴ Οι Κυκλάδες το μεγαλύτερο δίκτυο αρχαιολογικών μουσείων και συλλογών στη χώρα. Μηνέικα Νέα: Ειδήσεις για τη Μήλο. Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.mileikanea.gr/kyklades-notio-aigaio-news/kyklades-megalutero-diktyo-arxaiologikwn-mouseiwn-kai-syllogwn-xwra>

¹⁵ Ένταξη Νησίδας Μουσείων Κάστρου Νάξου | Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://pepna.gr/el/news/entaxi-nisidas-moyseion-kastro-naxoy>

¹⁶ Διπλασιάζεται η χρηματοδότηση για την Νησίδα Μουσείων στο επιβλητικό Κάστρο της Χώρας Νάξου. (2021, Ιούλιος 14). *naxostimes.gr*. <https://naxostimes.gr/naxos/91212/diplasiazetai-chrimatodotisi-tin-nisida-moyseion-epivlitiko-kastro-tis-choras-naxoy/>

1207 και έχει ανάγκη από πλήθος εργασιών για να καταστεί κατάλληλο¹⁷. Όσον αφορά τα Μουσεία θα υπάρξει Μουσειολογική- Μουσειογραφική μελέτη και μελέτη φωτισμού, θα τοποθετηθούν προθήκες και θα γίνουν εργασίες για την δημιουργία βοηθητικών χώρων και εργαστηρίων τεκμηρίωσης και συντήρησης. Θα παραχθεί υλικό, φυλλάδια και πινακίδες για το κοινό ενώ θα δημιουργηθεί αντίστοιχη έκδοση και σε γραφή Braille. Τέλος σκοπός είναι η δημιουργία ιστοτόπου και ενημερωτικού Ντοκιμαντέρ.

Οι εργασίες συνεχίζονται με επιτυχία και χάρη στη μελέτη της Εφορίας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων κατέστη δυνατό να παραχωρηθούν για το έργο ακόμη 2.300.000€, συμφωνία που ανακοινώθηκε τον Ιούλιο του 2021. Παράλληλα με την προσφορά του χρηματικού ποσού δόθηκε επιπλέον και παράταση στο χρονοδιάγραμμα του έργου, που πλέον έχει ως καταληκτική ημερομηνία τις 31/12/2023¹⁸. Τέλος, δύο μήνες μετά την υπογραφή της παραχώρησης του χρηματικού ποσού, τον Αύγουστο, στο πλαίσιο της περιοδείας της στις Κυκλάδες η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού κυρία Λυδία Μενδώνη πραγματοποίησε αυτοψία στο έργο¹⁹. Όπως δήλωσε και η ίδια πρόκειται να δημιουργηθεί ένα σύνολο μουσειακών υποδομών μοναδικό στο Αιγαίο. Πέραν των σύγχρονων προδιαγραφών με τις οποίες σχεδιάζονται οι μουσειακοί χώροι αναφέρει πως γίνεται αναβάθμιση και ανάδειξη του Κάστρου της Νάξου καθώς και η επισκευή ακατάλληλων και ερειπωμένων σημείων του θα καταστήσουν και πάλι όλους τους χώρους λειτουργικούς με στόχο να αποτελέσει βασικό σημείο στην ανάπτυξη του νησιού. Ως εγχείρημα έχει βρει σύμμαχο και τα τοπικά ΜΜΕ που από την αρχή αγκάλιασαν αυτή την προσπάθεια και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι είναι ένα υπό δημιουργία Δίκτυο το οποίο όμως επικοινωνεί συχνά με την τοπική κοινωνία δημιουργεί το αίσθημα πως η μέλλουσα δράση του θα έχει θετικά αποτελέσματα, όχι μόνο στην Νάξο ή το Νησιωτικό Σύμπλεγμα των Κυκλάδων αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

¹⁷ ΕΣΠΑ 2014-2020 Νησίδα Μουσείων Κάστρο Χώρας Νάξου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=4504>

¹⁸ Επιπλέον 2,3 εκατ. Ευρώ για τη Νησίδα Μουσείων στο Κάστρο Χώρας Νάξου. (χ.χ.). Κοινή Γνώμη. Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.koinignomi.gr/news/politiki/politiki-kyklades/2021/07/14/epibleon-23-ekat-eyro-gia-ti-nisida-moyseion-sto-kastro-horas-naxoy.html>

¹⁹ Αυτοψία στο έργο «Νησίδα Μουσείων στο Κάστρο της Χώρας Νάξου» από την Λ. Μενδώνη (φωτο). (2021, Αύγουστος 1). *ΤΟ ΠΑΡΟΝ*. <https://www.paron.gr/2021/08/01/aytopsia-sto-ergo-nisida-moyseion-sto-kastro-tis-choras-naxoy-apo-tin-l-mendon-foto/>

2.8. Δίκτυο Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου

Στην Ρόδο με πρωτοβουλία της Ιεράς Μητροπόλεως του νησιού αποφασίστηκε η δημιουργία του Δικτύου Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου²⁰ που θα τελεί υπό την διαχείριση του Τμήματος Μουσείων του Επικοινωνιακού και Μορφωτικού Ιδρύματος (Ε.Μ.Ι.) της Ι. Μ. Ρόδου. Η δημιουργία του Δικτύου ανακοινώθηκε το 2014 στο πλαίσιο τριήμερης εκδήλωσης για την Ευρώπη, την Επιχειρηματικότητα και την Καινοτομία²¹. Αναφέρθηκε πως η ανάπτυξή του περιλαμβάνει την ενσωμάτωση σε αυτό μνημείων και μουσείων όλων των περιοχών της Ρόδου, αλλά κυρίως της ενδοχώρας. Κύριο μέλημα του Δικτύου είναι να υιοθετηθεί ένας κοινός στρατηγικός σχεδιασμός ώστε να διασφαλιστεί η διατήρηση, ανάπτυξη και προβολή των σημείων πολιτισμού που ανήκουν στην Ι. Μ. Ρόδου και κατ' επέκταση στην Εκκλησία. Στην τελική του μορφή το υπό ανάπτυξη Δίκτυο θα αποτελεί ένα θεματικό πάρκο μεγάλης έκτασης το οποίο θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού και στην άνθηση της οικονομίας της περιοχής. Κατά την διαμόρφωση και εφαρμογή του σχεδιασμού δίνεται έμφαση στην ιδιομορφία και τα ιδιαίτερα στοιχεία κάθε επιμέρους χώρου ξεχωριστά, ώστε οι νέες ενέργειες να συμβαδίζουν με την ιστορικότητα και τη ιδιαιτερότητά τους.

Το Δίκτυο Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου θέτει ως πρώτη προτεραιότητα τον άνθρωπο και παράλληλα λαμβάνει υπόψη διαφορετικές θεωρίες και στοιχεία από ετερόκλητους επαγγελματικούς τομείς που ασχολούνται με τον πολιτισμό. Στόχος είναι ο επισκέπτης μέσα από τα ερεθίσματα που λαμβάνει από την συμμετοχή του να αποκτήσει εμπειρία που θα εξελιχθεί μετέπειτα σε βίωμα. Μέσα από ζωντανές εικόνες μπορεί κάποιος να κατανοήσει την καλλιτεχνική, πολιτιστική και θρησκευτική ζωή της Ρόδου, κάτι που οδηγεί αβίαστα στην ανάδειξη του θρησκευτικού πλούτου που διαθέτει το νησί. Ταυτόχρονα, η συνεργασία με τοπικές

²⁰ *Δίκτυο Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου.* (χ.χ.). Ανακτήθηκε 7 Οκτώβριος 2021, από http://www.lindosmuseum.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=64044&Itemid=31396&lang=el

²¹ <https://plus.google.com/+rodiaki>. (2014, Φεβρουάριος 27). *Δίκτυο χριστιανικών μνημείων από την Μητρόπολη Ρόδου | Η ΡΟΔΙΑΚΗ*. Rodiaki.gr. <https://www.rodiaki.gr/article/272655/diktyo-xristianikwn-mnhmeiwn-apo-thn-mhtropolh-rodoy>

ομάδες πολιτισμού και η μη ανταγωνιστική λειτουργία του Δικτύου μαζί τους έχει στόχο να προσφέρει οικονομική άνθιση και δημιουργία συλλογικού πνεύματος ανάμεσα στους κατοίκους.

Η οργάνωση των φορέων που συμμετέχουν στη σύμπραξη γίνεται με βάση το Μητροπολιτικό Μοντέλο Οργάνωσης. Στην τελική του μορφή το Δίκτυο θα αποτελείται από 11 κεντρικούς κόμβους. Καθ' ένας εξ αυτών θα διαθέτει έναν περιφερειακό κόμβο ο οποίος θα περιλαμβάνει μνημεία και μουσεία. Το πιο δημοφιλές σημείο κάθε υπό- κόμβου ορίζεται ως ο πόλος έλξης αυτού, όπου οι επισκέπτες ενημερώνονται για το Δίκτυο, τον σκοπό και την θεματολογία του. Οι κόμβοι σχηματίζονται βάσει τοποθεσίας. Τα μνημεία που συγκροτούν έναν κόμβο είναι στην ίδια περιοχή του νησιού και αυτό για να είναι σε θέση να αφηγηθούν το ορισμένο από το Δίκτυο θέμα. Κάθε κόμβος παρουσιάζει ένα μέρος της ιστορίας του Χριστιανισμού στη Ρόδο. Αναλυτικότερα, κεντρικό θέμα του Δικτύου είναι “Η ιστορία της Ροδιακής Εκκλησίας και ο Πολιτισμός που αναπτύχθηκε στο νησί γύρω από την Ορθόδοξη Λατρεία”. Με βάση αυτό το θέμα κάθε φορέας- μέλος έχει αναλάβει να εντάξει στο εκθεσιακό του πρόγραμμα μια θεματική έκθεση/ υποενότητα του κεντρικού θέματος η οποία οργανώνεται σε συνεργασία με τα άλλα μέλη του κόμβου και στόχο έχει να πληροφορήσει τον επισκέπτη και να τον ωθήσει, μέσα από τις προκαθορισμένες διαδρομές να επισκεφτεί τα υπόλοιπα σημεία του Δικτύου για να αποκτήσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την συγκεκριμένη θεματική.

Στην παρούσα φάση και μετά την ανακοίνωση της δημιουργίας του Δικτύου το 2014 έχουν δημιουργηθεί δύο εκ των κεντρικών κόμβων, το Εκκλησιαστικό Μουσείο Ιεράς Μονής Παναγίας Τσαμπίκας²² και το Εκκλησιαστικό Μουσείο Ενορίας Κοιμήσεως Θεοτόκου Λίνδου. Οι θεματικές που δημιούργησαν οι δύο κόμβοι έχουν τίτλο “Ένα προσκύνημα με Πανορθόδοξη εμβέλεια” και “Η Θεία Λατρεία, ο Ναός, η Ναοσκευή και οι Καραβοκύρηδες της Λίνδου” αντίστοιχα. Παράλληλα είναι υπό μορφή οργάνωσης και οι υπόλοιποι κόμβοι όπως παρουσιάζονται στην συνέχεια: Μητροπολιτικό Μουσείο: συγκρότημα Αγ. Γεωργίου Χουρμαλί (κεντρικός κόμβος δικτύου) με δύο μόνιμες παράλληλες εκθέσεις “Τα Μυστήρια και το τελετουργικό της Εκκλησίας” και “Η Μητρόπολη Ρόδου στο πέρασμα των αιώνων”, Κρεμαστή: “Θαύματα και Θαυμάσια”, Φουντουκλή: “Η αρχιτεκτονική των ναών της Ρόδου”, Θάρρι: “Βυζαντινή Ρόδος”, Ύψενή: “Μοναστικές Κοινότητες και Πνευματικότητα”,

²² Σησαμάκης Νίκος ‘ΑΕΝΑΟΝ’: Νέα: Εγκαίνια Εκκλησιαστικού Μουσείου Ι.Μ.Παναγίας Τσαμπίκας Ρόδου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 9 Οκτώβριος 2021, από <http://www.sisaenaon.com/posts/view/27.html>

Ασκληπιείο: “Αγιογραφία, μια Στρατευμένη Τέχνη”, Σκιάδι: “Λαϊκή Θρησκευτική Παράδοση”, Αρνίθα: Προφορική Παράδοση και Δοξασίες”, Μεσαναγρός: “Παλαιοχριστιανική Ρόδος”.

Image 3 Χάρτης των κόμβων που σχηματίζουν οι φορείς- μέλη του Δικτύου Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου

Ταυτόχρονα έχει δημιουργηθεί ιστότοπος ειδικά για το Δίκτυο όπου θα παρουσιάζονται οι εργασίες που γίνονται σχετικά με την οργάνωση των κόμβων και την δημιουργία τους, θα αναρτώνται οι συλλογικές εκδηλώσεις και θα υπάρχει γενικότερη ενημέρωση του κοινού για τους στόχους, τον σκοπό και το όραμα του Δικτύου Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου. Τέλος, για την ενημέρωση του κοινού θα παρέχονται Info Points στα σημεία μεγάλης προσέλκυσης κοινού όπου το κοινό θα λαμβάνει εποπτικό και πληροφοριακό υλικό, θα ενημερώνεται για τον τρόπο πρόσβασης στα σημεία, ενώ σε καθένα από τα σημεία αυτά θα υπάρχουν εφαρμογές πολυμέσων απ' όπου θα αντλούνται πληροφορίες. Παρατηρείται όμως ότι δεν έχει υπάρξει κάποια επιπλέον εργασία πάνω στο Δίκτυο από το 2014 και μετά: ο

ιστότοπος δεν λειτουργεί, επιπλέον κόμβοι δεν έχουν οργανωθεί και τεθεί σε λειτουργία, τα ΜΜΕ δεν έχουν αναρτήσει περαιτέρω ενημερώσεις και γενικότερα φαίνεται ότι σαν φορέας πολιτιστικού ενδιαφέροντος δεν έχει καμία παρουσία στα κοινά πράγματα και την κοινωνία της Ρόδου.

2.9. Άλλα Δίκτυα Μουσείων στην Ελλάδα

Υπάρχουν τρία ακόμη Δίκτυα Μουσειακών Φορέων στην Ελλάδα για τα οποία όμως δεν έχουμε αρκετά στοιχεία καθώς αποτελούν παλαιά εγχειρήματα που μάλλον δεν παρουσίασαν το ανάλογο έργο και για αυτό το λόγο δεν γίνονται αντίστοιχες αναφορές από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτά τα Δίκτυα είναι τα ακόλουθα:

2.9.1 Δίκτυο Μουσείων Δήμου Βόλου

Η δημιουργία του Δικτύου Μουσείων στον Δήμο του Βόλου²³ υπήρξε πρωτοβουλία οκτώ Μουσείων που το 2012 αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους. Σκοπός τους ήταν η δημιουργία ενός κοινού πλαισίου διαχείρισης και προβολής των φορέων καθώς και η εφαρμογή ενιαίας οργάνωσης και λειτουργίας τους. Οι φορείς- μέλη του Δικτύου συνεργάζονται με όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, την τοπική κοινωνία και τους κατοίκους της πόλης του Βόλου καθώς διοργανώνουν εκδηλώσεις σχετικές με την προβολή και τον εμπλουτισμό των συλλογών τους. Παράλληλα, ως Δίκτυο Μουσείων συμμετέχει σε αντίστοιχα εθνικά και διεθνή Δίκτυα, υλοποιεί δράσεις εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος, διοργανώνει οργανωμένες περιηγήσεις στις μόνιμες εκθέσεις που διαθέτει ενώ φιλοξενεί και γεγονότα σχετικής θεματολογίας. Αναφορικά, τα Μουσεία που δημιούργησαν το Δίκτυο αυτό είναι το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας Πηλίου, το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Πορταριάς, το Παραδοσιακό Ελαιοτριβείο Χατζηγιάννη & Εκθετήριο Αγροτικής Οικονομίας Κατηχωρίου, ο Χώρος Μνήμης “Δράκεια 18.12.1943”, το Μεταξουργείο Αδελφών Ετμεκτζόγλου, το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης, το Αρχοντικό Ζαφειρίου και η Πινακοθήκη Χρυσούλας Ζώγια.

²³ ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ | Βόλος, Μουσείο της Πόλης. (2019, Ιούλιος 25). <https://www.vmoc.gr/el/%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%84%cf%85%ce%bf-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%89%ce%bd/>

2.9.2 Δίκτυο Ιστορικών-Λαογραφικών Μουσείων και Συλλογών Νομού Καρδίτσας²⁴

Το παρόν Δίκτυο ιδρύθηκε το 2009 ως μία μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα Εταιρία και πρωταρχικός στόχος του είναι η οργάνωση, αναβάθμιση, ανάδειξη, αξιολόγηση, προβολή και συνεργασία των Ιστορικών & Λαογραφικών Μουσείων και Συλλογών της περιοχής. Σκοπός της σύμπραξης είναι να συνδράμει τα μέλη του ώστε να ενισχύσουν τον ρόλο τους στην κοινωνία ακολουθώντας τις εξελίξεις στον πολιτιστικό τομέα. Να σημειωθεί μάλιστα πως αποτελεί το μόνο θεσμοθετημένο Δίκτυο Μουσείων θεματικού χαρακτήρα στην περιφέρεια Θεσσαλίας και ένα από τα πρώτα Δίκτυο Μουσείων που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα. Λειτουργεί κάτω από την "ομπρέλα" του Μουσείου Πόλης του Δήμου Καρδίτσας, στις δομές του οποίου και στεγάζεται. Το Δίκτυο αριθμεί 15 μέλη- μουσεία ή ιδιωτικές συλλογές με έδρα τόσο την πόλη (Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο «Λ. & Ν. Σακελλαρίου δήμου Καρδίτσας, ΛΕΦΚΚ, Λαογραφικός Όμιλος «Καραγκούνα», συλλογή Μ. Καλυβιώτη) και τα πεδινά (Παλαμάς, Γεωργικό, Γραμματικό, Μοσχολούρι), όσο και τα ορεινά και τα ημιορεινά του νομού (Μουζάκι, Πορτίτσα, Ελληνόφυργος, Ρεντίνα, Σαραντάπορο, Οξυά)²⁵.

Φαίνεται πως στα επόμενα σχέδια του φορέα είναι η δημιουργία περιοδικών εκθέσεων με σκοπό να επικοινωνήσουν την τοπική ιστορία στο ευρύ κοινό ενώ υπάρχει πρόβλεψη να δημιουργηθούν τόσο ένα κέντρο τεκμηρίωσης όσο και ένα κέντρο συντήρησης. Παρόλα αυτά οι τελευταία αναφορά στο Δίκτυο γίνεται το 2019 όταν όλα τα παραπάνω αποτελούσαν μόνο μελλοντικά σχέδια όπως αναφέρθηκε.

²⁴ Κατσαβριά-Σιωροπούλου, Χ. (2019, Ιούνιος 21). *Η Πολιτιστική Παραγωγή & Οι πολιτιστικές Δομές του Νομού Καρδίτσας*. Xrysoula-Katsavria. <https://www.katsavria.gr/post/2019/06/21/η-πολιτιστική-παραγωγή-οι-πολιτιστικές-δομές-του-νομού-καρδίτσας>

²⁵ *Εκλογές και απολογισμός δράσης από το απερχόμενο ΔΣ του Δικτύου Μουσείων ν. Καρδίτσας*. (χ.χ.-α). Ανακτήθηκε 15 Δεκέμβριος 2021, από <http://www.thessalos.net/home/36002-2014-05-28-07-31-38.html>

2.9.3. Δίκτυο Μουσείων Μάνης

Το Δίκτυο Μουσείων Μάνης²⁶ στοχεύει στην υποστήριξη μιας περιοχής ιστορικού ενδιαφέροντος με πλούτο μνημείων και υψηλή επισκεψιμότητα μέσω της παρουσίασης του πολιτισμού κατά τη διάρκεια της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Για την εγκατάσταση του Δικτύου έχουν επιλεγεί κτίσματα που αποτελούν σημαντικά ιστορικά μνημεία: η πυργοκατοικία του οχυρού συγκροτήματος των Μούρτζινων-Τρουπάκηδων στην Καρδαμύλη, όπου σχολιάζονται οι μανιάτικοι οικισμοί, και η πυργοκατοικία Πικουλάκη στην Αρεόπολη, αφιερωμένη στη θρησκευτικότητα των Μανιατών.

Σε κάθε σημείο του Δικτύου παρουσιάζονται σημαντικά στοιχεία της πολιτιστικής ιδιοσυστασίας της Μάνης, ενώ οι δύο σταθμοί παραπέμπουν σε όλα τα μνημεία της περιοχής, ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να οργανώσει την περιήγηση του στον ευρύτερο χώρο, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του.

3. Αναλυτική Μελέτη Περίπτωσης Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Ν.Ι.Ν.)

Το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν.)²⁷ δημιουργήθηκε το 2020. Πρωτοπόρος του εγχειρήματος αυτού ήταν το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και πιο συγκεκριμένα οι Μουσειακές Συλλογές Ιονίου Πανεπιστημίου. Αφορμή για την σύλληψη της ιδέας στάθηκε η ανάγκη για ενδυνάμωση των συνεργασιών των πολιτιστικών φορέων που εδρεύουν στα Επτάνησα.

Έπειτα από εκτενείς συζητήσεις, ανταλλαγές απόψεων και ιδεών εκπρόσωποι δεκατριών σχετικά μικρών, από θέμα εμβέλειας, πολιτιστικών και μουσειακών φορέων ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος από την Κέρκυρα, την Λευκάδα, την Κεφαλλονιά, την Ιθάκη και την Ζάκυνθο κατέληξαν πως ο μόνος τρόπος να μετατραπούν τα Ιόνια Νησιά σε πολιτιστικό κέντρο ευρείας διάδοσης είναι η δικτύωση. Έγινε κοινώς παραδεκτό πως η κοινή δράση, προβολή και επικοινωνία με το κοινό είναι ωφέλιμη όχι μόνο για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του Ιονίου Πελάγους αλλά και για τους μεμονωμένους φορείς, καθώς μέσω της

²⁶ Δίκτυο Μουσείων Μάνης. (2019). Στο *Βικιπαίδεια*.
https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%94%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF_%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CE%9C%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82&oldid=7883271

²⁷ *Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων* | Αρχική. (χ.χ.-α). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/>

συνεργασίας των φορέων επιτυγχάνεται η ουσιαστική βελτίωση και εξέλιξη των μουσειακών φορέων- μελών ενώ παράλληλα εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά τους. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως δύο χρόνια μετά την ίδρυσή του και στο πλαίσιο της δυνατότητας επέκτασης που προσφέρεται, το Δίκτυο καλωσόρισε τον πρώτο νέο φορέα που δήλωσε την επιθυμία να συμμετάσχει στο συλλογικό αυτό έργο. Συγκεκριμένα, οι φορείς που απαρτίζουν το Δι.Μ.Ι.Ν. είναι²⁸:

- a. Κέρκυρα: Εθνική Πινακοθήκη, Παράρτημα Κέρκυρας, Ιστορική Λαογραφική Εταιρεία Κέρκυρας «ΝΙΚΟΣ ΠΑΚΤΙΤΗΣ», Μουσειακές Συλλογές Ιονίου Πανεπιστημίου
- b. Λευκάδα: Κοντομίχιο Λαογραφικό Μουσείο Καβάλου, Μουσείο Άγγελου Σικελιανού, Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας
- c. Κεφαλονιά: Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη– Μουσείο Ληξουρίου- Ιακωβάτειος, Κοργιαλένιο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο Καμιναρατών
- d. Ιθάκη: Ναυτικό και Λαογραφικό Μουσείο Ιθάκης
- e. Ζάκυνθος: Μουσείο Γρηγορίου Ξενόπουλου – Σύλλογος Φίλων Ξενοπούλειου Βιβλιοθήκης, Μουσείο Σολωμού & Επιφανών Ζακυνθίων, Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας, Π.Σ.Ζ «Ούγος Φώσκολος», Ιστορική Οικία

3.1. Σκοπός και στόχοι του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν.)

Για την δημιουργία ενός φορέα βασικό κομμάτι είναι η στοχοθεσία. Όταν όμως πρόκειται για συλλογικό φορέα η ανάγκη αυτή μεγεθύνεται καθώς η κοινή βάση και οπτική είναι το βασικό χαρακτηριστικό της σωστής συνεργασίας. Για τον λόγο αυτό ο ορισμός του σκοπού και των στόχων του Δι.Μ.Ι.Ν. συγκαταλέγονται στις πρώτες ενέργειες που έκαναν οι άνθρωποι που επρόκειτο να αποτελέσουν το ανθρώπινο δυναμικό του Δικτύου. Γίνεται σαφές πως ο σκοπός δημιουργίας του Δικτύου αυτού βασίζεται σε τρεις άξονες οι οποίοι σχετίζονται με την βιωσιμότητα των μουσείων της περιφέρειας Ιονίων Νήσων, τη δημιουργία πολιτιστικής πολιτικής που θα εφαρμόζεται από κοινού και την επικοινωνία και ανάδειξη της επτανησιακής ταυτότητας και κουλτούρας. Η κοινή βάση επικοινωνίας, η αύξηση της επισκεψιμότητας και η επικοινωνία των φορέων με την κοινωνία συμπεριλήφθηκαν

²⁸ Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Ιδρυτικά Μέλη. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/about/museums/>

στο υπόμνημα συνεργασίας των φορέων ως μέρος της στοχοθεσίας. Η ένταξη των νέων τεχνολογιών στην διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, η κοινή προβολή και σύνδεση των φορέων μέσω ενός δυναμικού ιστοχώρου, η επιστημονική συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας συγκαταλέγονται στις πρώτες ενέργειες που στόχευε να φέρει σε πέρας το Δι.Μ.Ι.Ν.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω το Δίκτυο αυτό αποτελείται από φορείς μικρής εμβέλειας που πολλές φορές συναντούν δυσκολίες στην κάλυψη των υλικών αναγκών τους. Για αυτό το λόγο η παροχή βοήθειας, η κάλυψη υλικοτεχνικών αναγκών αλλά και η από κοινού εύρεση, προσέγγιση και ανάληψη προγραμμάτων και χορηγιών συνδυασμένα με τον κοινό προγραμματισμό δράσεων και εκδηλώσεων, την παρουσίαση του επτανησιακού πολιτισμού στο ευρύ κοινό και την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού του Δικτύου είναι κάποιες ακόμη πρακτικές που επιλέχθηκαν ώστε να είναι δυνατή η εκπλήρωση των στόχων που έχουν θεσμοθετηθεί.

3.2. Οργάνωση του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν.)

Το Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων αποτέλεσε από την αρχή της δημιουργίας του μια πρωτοβουλία δημοκρατικού χαρακτήρα. Κάθε μέλος έχει την δυνατότητα να εκφράσει ανεμπόδιστα τις απόψεις, τους προβληματισμούς και τις αντιρρήσεις του. Με το ίδιο σκεπτικό, αυτό της ισοτιμίας μεταξύ των φορέων, αποφασίστηκε και ο τρόπος διοίκησης του συλλογικού φορέα. Έτσι αντί να οριστεί κάποιο Δ.Σ. υπεύθυνο για την λήψη αποφάσεων και τον ορισμό αρμοδιοτήτων, όπως συμβαίνει με τα περισσότερα Δίκτυα Μουσείων, δημιουργήθηκε το σώμα της Ολομέλειας υπεύθυνο για όλα τα πάγια θέματα διοίκησης. Στο σώμα αυτό συμμετέχουν όλοι οι φορείς-μέλη με έναν ή και παραπάνω εκπροσώπους τους κάθε φορά διατηρώντας όμως δικαίωμα μιας ψήφου ανά φορέα. Οι συναντήσεις είναι τακτικές ώστε να συζητούνται θέματα συνεργασιών, συμμετοχής σε προγράμματα, οργάνωσης συλλογικών δράσεων αλλά και προσχώρησης ή αποχώρησης μέλους. Παράλληλα, κάθε χρόνο τα μέλη του Δικτύου διαμορφώνουν τον ετήσιο προγραμματισμό εκδηλώσεων και δράσεων στις οποίες θα λάβουν μέρος ενώ τέλος παρατίθενται λύσεις για τα προβλήματα που παρουσιάζονται, είτε αυτά είναι συλλογικά είτε τα αντιμετωπίζει κάποιος φορέας μεμονωμένα. Ο δημοκρατικός χαρακτήρας του Δι.Μ.Ι.Ν. φαίνεται και από το γεγονός ότι δεν γίνονται διακρίσεις μεταξύ των φορέων βάσει πλαισίου λειτουργίας και διοίκησης. Μουσεία δημόσια και ιδιωτικά συμμετέχουν στην Ολομέλεια με τα ίδια

δικαιώματα ενώ η προσχώρηση ενός πολιτιστικού φορέα στο Δίκτυο δεν επηρεάζει το υπάρχον πλαίσιο λειτουργίας ή την αυτονομία του.

3.2.1. Σύσταση Ομάδων Εργασίας

Οι άνθρωποι του Δι.Μ.Ι.Ν. αποφάσισαν ότι ο καλύτερος τρόπος να λειτουργήσει ομαλά ένας τέτοιος οργανισμός είναι η δημιουργία Ομάδων Εργασίας (Ο. Ε.), δηλαδή θεσμοθετημένα σύνολα ανθρώπων που όπως ορίζει η επιστήμη της διοίκησης επιχειρήσεων έχουν δημιουργηθεί για να επιτελέσουν ένα συγκεκριμένο σκοπό και να φέρουν σε πέρας μια σειρά από ακριβώς διατυπωμένες εργασίες. Έτσι δημιουργήθηκαν πέντε ομάδες με έργο την διαχείριση προγραμμάτων και την εύρυθμη λειτουργία του Δικτύου όσον αφορά την οργάνωση και την επιστημονική επίβλεψη. Οι ομάδες αυτές αποτελούνται από μέλη των φορέων ενώ η συμμετοχή σε μία ή περισσότερες ομάδες έχει εθελοντικό χαρακτήρα καθώς καθένας που επιθυμεί να γίνει μέλος μιας ομάδας προσφέρει τις γνώσεις και τον χρόνο του με σκοπό οι ομάδες συνολικά να παρουσιάζουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για αυτό το λόγο δεν γίνεται ανάθεση των μελών στις ομάδες αλλά καθένας επιλέγει την ομάδα που επιθυμεί να συμμετάσχει με βάση τα ενδιαφέροντα, τις γνώσεις και τα εφόδια που έχει ώστε να διατεθούν προς όφελος της ομάδας. Παρόλα αυτά βάσει καταστατικού κάθε φορέας έχει την υποχρέωση να συμμετέχει με έναν εκπρόσωπό του σε τουλάχιστον μία Ο. Ε.

Όσον αφορά την οργάνωσή τους, αυτές οι ομάδες είναι αυτοδιοικούμενες. Κάθε ομάδα διαθέτει έναν συντονιστή ορισμένο από τα ίδια τα μέλη της ομάδας ο οποίος έχει την υποχρέωση να διατηρεί να τροφοδοτεί τις υπόλοιπες Ο. Ε. αλλά και την Ολομέλεια με τα αποτελέσματα του έργου της ομάδας. Οι Ο. Ε. εργάζονται ώστε να παρουσιάζουν κάθε φορά τα βέλτιστα αποτελέσματα και προτάσεις. Τα μέλη των ομάδων δεν αφήνονται ελεύθερα να λειτουργούν κατά το δοκούν, παρά λογοδοτούν στην Ολομέλεια παρουσιάζοντας κάθε φορά τα αποτελέσματα της εργασίας τους. Στις ομάδες αυτές παραχωρείται η διοικητική επίβλεψη των πεδίων δράσης τους. Αυτή περιλαμβάνει αποκεντρωμένες δραστηριότητες όπως ο σχεδιασμός, τα χρονοδιαγράμματα κλπ. Την ολοκλήρωση της εργασίας μιας ομάδας ακολουθεί η αποστολή της αναφοράς/αποτελεσμάτων στην Γραμματεία του Δικτύου στην οποία εκτός των άλλων έχει ανατεθεί να αποστέλλει τα σχετικά

αρχεία σε όλα τα μέλη της Ολομέλειας για εξέταση και συζήτηση του. Σκοπός του σχηματισμού αυτοδιοικούμενων ομάδων μέσα στο Δίκτυο είναι η αύξηση της παραγωγικότητας καθώς έχει παρατηρηθεί πως όταν οι εργαζόμενοι συνεργάζονται και λαμβάνουν από κοινού αποφάσεις και ευθύνες, τα αποτελέσματα είναι ποιοτικά ανώτερα ενώ με την εμπλοκή πολλών στην λήψη αποφάσεων το γνωστικό κενό του ενός καλύπτεται από κάποιον άλλο καθώς το πεδίο γνώσεων διευρύνεται βάσει του γνωστικού αντικειμένου των ατόμων που απαρτίζουν τις Ο. Ε. Αξίζει να σημειωθεί ότι η λειτουργία ενός οργανισμού ή φορέα με τον σχηματισμό αυτοδιοικούμενων ομάδων εντάσσεται με την ευρύτερη έννοια στον τομέα του συλλογικού μάνατζμεντ. Αυτού του είδους διοίκηση παρόλα αυτά, αν και έχει πολύ καλής ποιότητας αποτελέσματα και μάλιστα αρκετά ικανοποιητικά δεν είναι ούτε η εύκολη, ούτε η γρήγορη λύση διότι ο συντονισμός των ομάδων συνολικά απαιτεί προσοχή και χρόνο, καθώς όπως ήδη έχει αναφερθεί δεν λειτουργούν αυτόνομα αλλά υπό την επίβλεψη του φορέα στον οποίο υπάγονται ενώ ταυτόχρονα η συνεργασία ατόμων που δεν είχαν εξ αρχής σχέσεις πιθανότατα να προκαλέσει και κάποιες εντάσεις (Kinicki Angelo, Williams Brian K, 2017).

Οι ομάδες που ορίστηκαν λοιπόν από την Ολομέλεια είναι πέντε και κάθε μια από αυτές έχει ξεχωριστές αρμοδιότητες. Την οργάνωση και την επικοινωνία μεταξύ των μελών αλλά και μεταξύ των ομάδων και της Ολομέλειας έχει αναλάβει η Ο. Ε. Οργάνωσης και Επικοινωνίας, η οποία είναι υπεύθυνη για την οργάνωση των συναντήσεων, την διατήρηση των πρακτικών, την επίσημη αλληλογραφία του Δικτύου. Στην ομάδα αυτή έχει ανατεθεί και η Γραμματειακή Υποστήριξη του Δι.Μ.Ι.Ν. Την επικοινωνία με το εξωτερικό περιβάλλον του Δικτύου έχει αναλάβει η αντίστοιχη Ο. Ε. Προώθησης και Προβολής. Ως ομάδα είναι υπεύθυνη και για την συνεχή ενημέρωση του κοινού σχετικά με το Δίκτυο. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της είναι η προετοιμασία των ενημερωτικών εντύπων και η διαχείριση του ιστοτόπου του Δικτύου, προκειμένου η εικόνα του Δικτύου να εκφράζει όλους τους συμμετέχοντες φορείς. Παράλληλα προώθηση των δράσεων γίνεται και μέσα από τους λογαριασμούς στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης που έχουν δημιουργηθεί για το Δι.Μ.Ι.Ν. (Facebook, Instagram, LinkedIn). Σκοπός της προώθησης είναι το κοινό να πληροφορείται για τις δράσεις που γίνονται

αλλά και για τα ίδια τα μουσεία και τις συλλογές τους μέσα από διαφορετικούς κύκλους αναρτήσεων. Την οργάνωση των δράσεων και την παρουσίαση στην Ολομέλεια του προς έγκριση ετήσιου προγραμματισμού έχει αναλάβει η Ο. Ε. Προγραμματισμού και Κοινών Δράσεων. Η ομάδα αυτή έχοντας στην κατοχή της τον ετήσιο προγραμματισμό του έτους από κάθε μουσείο προετοιμάζει ένα πρόγραμμα- χρονοδιάγραμμα με κοινές δράσεις το οποίο προτείνεται στην Ολομέλεια. Ακόμη, η ομάδα αυτή προετοιμάζει όλες τις διαδικασίες που πρέπει να γίνουν πριν την κάθε δράση όπως η εξεύρεση χώρου, θεματολογίας κλπ. Το θέμα της εξεύρεσης πόρων έχει αναλάβει η σχετική Ο. Ε. Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων και Χορηγιών. Ως ομάδα έχουν την ευθύνη να ερευνούν και να προσεγγίζουν χορηγίες και χρηματοδοτικά προγράμματα έχοντας πάντα ως γνώμονα την ιδιαιτερότητα και την διαφοροποίηση των φορέων. Τέλος, την υλοποίηση των δράσεων και των εκθέσεων έχει αναλάβει η Ο. Ε. Επιμέλειας Μουσειακών Συλλογών. Η ομάδα αυτή γνωρίζοντας τον ετήσιο προγραμματισμό του Δικτύου, τις υλικοτεχνικές ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρονται αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας το έργο της δημιουργίας της έκθεσης που έχει προγραμματιστεί ότι θα λάβει χώρα σε συγκεκριμένο πλαίσιο και χρόνο και με την συμμετοχή όλων των φορέων- μελών.

Οι Ο. Ε. τέλος, έχουν και συμβουλευτικό χαρακτήρα. Όπως αναφέρθηκε, τα μουσεία/ φορείς που απαρτίζουν το Δι.Μ.Ι.Ν. είναι οργανισμοί με μεγάλες ανάγκες και ελλείψεις, τόσο σε γνώσεις όσο και σε εξειδικευμένο προσωπικό. Για αυτό το λόγο οι ομάδες είναι σε θέση να προσφέρουν την βοήθεια τους στους φορείς ανά πάσα στιγμή.

3.3. Μέλη: Προσχώρηση- Παραμονή- Υποχρεώσεις- Αποχώρηση

Το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων δημιουργήθηκε με σκοπό την ανάδειξη του πολιτισμού των Επτανήσων. Έτσι βασική προϋπόθεση για την προσχώρηση νέου μουσειακού φορέα ή φορέα που διαθέτει μουσείο είναι να βρίσκεται σε ένα από τα νησιά της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Ακόμη, ο φορέας που επιθυμεί να γίνει μέλος πρέπει να λειτουργεί με βάση τον ορισμό και τον κώδικα δεοντολογίας που δίνονται από τον ICOM για τα μουσεία και να είναι εγγεγραμμένος στο μητρώο του ΥΠΠΟΑ ή να έχει την δυνατότητα ένταξης σε αυτό.

Το Δίκτυο ως επίσημος συνεργατικός φορέας προσφέρει στα μέλη του την δυναμική, την αναγνωρισιμότητα και τα λοιπά προνόμια που διατίθενται εμπλουτίζοντας με αυτό τον τρόπο το βιογραφικό τους. Παρόλα αυτά για να επιτευχθούν οι στόχοι του Δι.Μ.Ι.Ν. οφείλουν και οι φορείς να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους, ανταποκρινόμενοι στις δεσμεύσεις όποιες προς αυτό. Τα μέλη-ιδρυτικά και νέα ανεξαρτήτως- οφείλουν να ενστερνίζονται τους στόχους του Δικτύου και να (συν)εργάζονται με βάση την αμοιβαιότητα της ανταλλαγής γνώσεων και τεχνογνωσίας, επιδιώκοντας την εξέλιξη μεταξύ των μελών. Στο πλαίσιο της εξέλιξης των φορέων συμπεριλαμβάνεται και η ψηφιοποίηση των συλλογών κάθε φορέα- μέλους ενώ το Δίκτυο από την μεριά του δεσμεύεται να προσφέρει την βοήθειά του στο έργο αυτό με κάθε δυνατό τρόπο. Ακόμη, παρά το γεγονός ότι το Δίκτυο διαθέτει τον δικό του ιστότοπο και τα δικά του μέσα, η προβολή της δράσης του από τους φορείς μέσα από τα site ή/ και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης που διαθέτουν είναι απαραίτητη.

Οι φορείς που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο Δι.Μ.Ι.Ν. οφείλουν να υπογράψουν το Υπόμνημα Συνεργασίας δηλώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο πως συμφωνούν με τους ανωτέρω όρους και τις υποχρεώσεις τις οποίες αναλαμβάνουν. Παρόλα αυτά η προσχώρηση ενός νέου φορέα στο Δίκτυο γίνεται μετά ενδελεχή εξέταση και με την σύμφωνη γνώμη και αποδοχή του από όλα τα μουσεία- μέλη. Με την προσχώρησή του στο Δι.Μ.Ι.Ν., ο φορέας οφείλει να ορίσει τον εκπρόσωπό του στη Ολομέλεια αλλά και τα μέλη που θα συμμετέχουν σε μία ή/ και περισσότερες Ο. Ε. καθώς κάθε φορέας συμμετέχει με τουλάχιστον ένα μέλος σε κάποια από τις ομάδες, όπως ορίζεται και από το Υπόμνημα Συνεργασίας.

Από την άλλη, η αποχώρηση ενός μουσείου από το Δίκτυο γίνεται χωρίς κάποια επιβάρυνση προς αυτόν. Ο φορέας που επιθυμεί να αποχωρήσει έχει την ελευθερία να το πράξει οποιαδήποτε στιγμή. Η αποχώρηση του όποιου έλους από το Δίκτυο έπεται μιας γραπτής δήλωσης αποχώρησης. Η διαγραφή ενός μέλους αντίθετα γίνεται μόνο όταν ο φορέας δεν λειτουργεί βάσει του σκοπού και των αρχών του Δικτύου και δεν φέρει σε πέρας τις υποχρεώσεις του. Επιπλέον, η διαγραφή μέλους είναι πιθανή με την προϋπόθεση της αδράνειας ως προς τον ετήσιο προγραμματισμό του Δι.Μ.Ι.Ν. ή με την αντίθετη- προς το συμφέρον του Δικτύου- δράση του φορέα όσον αφορά τα εσωτερικά του θέματα και κινήσεις. Για την απομάκρυνση όμως κάποιου μέλους ακολουθείται συγκεκριμένη διαδικασία κατά την οποία το θέμα παρουσιάζεται και συζητείται στην Ολομέλεια ενώ για την ολοκλήρωση της διαδικασίας απομάκρυνσης

κάποιου φορέα- μέλους πραγματοποιείται ψηφοφορία όπου με ενισχυμένη πλειοψηφία 4/5 αποφασίζεται η διαγραφή του. Να επισημανθεί στο σημείο αυτό πως το προς διαγραφή μέλος καλείται να αιτιολογήσει την στάση του.

3.4. Πνευματικά Δικαιώματα Φορέων- Μελών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το Δι.Μ.Ι.Ν. αποτελεί ένα συλλογικό όργανο όπου οι φορείς διατηρούν την αυτονομία και το εκάστοτε καθεστώς τους. Με την ίδια λογική κινείται και όσον αφορά τα πνευματικά δικαιώματα των φορέων ως προς τις συλλογές, τα μεμονωμένα αντικείμενα, το πληροφοριακό υλικό που κατέχουν και παράγουν. Παρόλα αυτά οι φορείς παραχωρούν στο Δίκτυο το ψηφιακό αποτύπωμα των εκθεμάτων και πληροφοριών που επιθυμούν ώστε να χρησιμοποιηθούν με σκοπό την προώθηση του υλικού στα μέσα είτε για την συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα/ δράση ενώ δεν τίθενται θέματα παραχώρησης πνευματικής ιδιοκτησίας προς τους φορείς ή τις Ο. Ε. Ενώ τέλος ο φορέας που λαμβάνει το υλικό οφείλει να παρουσιάζει τις αναφορές που το συνοδεύουν.

3.5. Προγραμματισμός

Οι κοινές δράσεις είναι, όπως έχει ήδη παρουσιαστεί, μία από τις πρακτικές που ακολουθεί το Δι.Μ.Ι.Ν. Για αυτό τον λόγο η δημιουργία κοινού προγραμματισμού είναι απαραίτητη. Η σχετική Ο. Ε. έχοντας στην κατοχή της τον ετήσιο προγραμματισμό των μουσείων καθώς και τις προτάσεις τους για τις δράσεις του έτους παρουσιάζει έναν πιθανό κατάλογο δράσεων που θα εγκριθεί από την Ολομέλεια.

Ως Δίκτυο Μουσείων, το Δι.Μ.Ι.Ν., έχει την δυνατότητα να διοργανώνει εκθέσεις, δράσεις, εκδηλώσεις, συνέδρια και να πραγματοποιεί εκδόσεις πάντα με γνώμονα το κοινό όφελος των φορέων. Αν και οι δράσεις τοποθετούνται γεωγραφικά στα Επτάνησα η πιθανότητα μεταφοράς τους εκτός διαμερίσματος δεν αποκλείεται. Επιπλέον, μέσα στον ετήσιο προγραμματισμό του Δι.Μ.Ι.Ν. περιλαμβάνονται και οι διαδικασίες και οι ενέργειες που πρέπει πραγματοποιηθούν να ώστε να αναγνωριστεί ένας φορέας- μέλος από το ΥΠΠΟΑ.

3.6. Νομική Μορφή, Οικονομικά Ζητήματα και Χρηματοδότηση

Το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων παρά το γεγονός ότι αποτελεί επίσημο φορέα δεν έχει λάβει ακόμα κάποια συγκεκριμένη νομική μορφή. Εάν όμως κάτι τέτοιο

κριθεί απαραίτητο θα αποφασιστεί μετά από σχετική συζήτηση στην Ολομέλεια. Παρόλα αυτά είναι σε θέση να διεκδικεί χρηματοδοτικά προγράμματα. Αυτός είναι και ο λόγος που συστάθηκε και η Ο. Ε. Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων και Χορηγιών. Η ομάδα αυτή καταγράφει όπως προαναφέρθηκε τις πιθανές πηγές χρηματοδότησης με σκοπό την στήριξη του Δικτύου. Αν και είναι σε θέση να προσφέρει την απαραίτητη βοήθεια στους φορείς, οι ενέργειές της αφορούν την προσέγγιση προγραμμάτων που θα υποστηρίξουν τις εκθέσεις και εκδηλώσεις που οργανώνονται και θα καλύψουν τις ανάγκες των φορέων όσον αφορά τις μουσειολογικές και μουσειογραφικές μελέτες, την τεκμηρίωση των συλλογών και την συντήρηση των εκθεμάτων.

3.7. Η δράση του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (ΔΙ.Μ.Ι.Ν.) και η εφαρμογή της μεθοδολογίας που ακολουθεί.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η δημιουργία του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων υπήρξε πρωτοβουλία του Ιονίου Πανεπιστημίου και συγκεκριμένα των Μουσειακών Συλλογών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η ανταπόκριση που βρήκε το εγχείρημα αυτό ήταν άμεση και αρκετά ελπιδοφόρα. Φορείς από την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποδέχτηκαν την πρόσκληση και συμμετείχαν στις προ της επίσημης θεσμοθέτησης συζητήσεις. Εν τέλει οι φορείς που συν- δημιούργησαν το Δι.Μ.Ι.Ν. ήταν 13 ενώ δύο χρόνια μετά την θεσμοθέτησή του, το Δίκτυο ήταν στην ευχάριστη θέση να καλωσορίσει το πρώτο του νέο μέλος. Στο παρόν σημείο παρόλα αυτά, η αναλυτική περιγραφή και αναφορά στα μουσεία- μέλη που απαρτίζουν το Δι.Μ.Ι.Ν. δεν κρίνεται απαραίτητη, καθώς στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθεί εις βάθος η εφαρμογή της μεθοδολογίας της οποία επέλεξε το Δι.Μ.Ι.Ν. να ακολουθήσει και εάν και κατά πόσο αυτή έχει τα ζητούμενα αποτελέσματα, τόσο τα θετικά όσο και τα αρνητικά. Να αναφέρω εδώ πως όντας μέλος της Ο. Ε. Προώθησης και Προβολής του Δικτύου από την αρχή της δημιουργίας του είμαι σε θέση να γνωρίζω την πρόοδο την οποία έχει κάνει.

Για την εξαγωγή συμπερασμάτων είναι χρήσιμο να παρουσιαστεί πρώτα μία ανάλυση SWOT όσον αφορά το Δι.Μ.Ι.Ν. Με μία τέτοιου είδους ανάλυση μπορεί κανείς να παρακολουθήσει το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον ενός οργανισμού, ώστε να μπορεί να προβλέψει πιθανές ευκαιρίες και τυχόν απειλές που θα επηρεάσουν με κάποιο τρόπο τον φορέα.

<u>Πλεονεκτήματα (Strengths)</u> i. Συλλογική αντιπροσώπευση φορέων ii. Γνωστοποίηση φορέων μέσω μιας κοινής και δυναμικής πλατφόρμας προβολής iii. Διατήρηση τοπικότητας και ανάδειξη της επτανησιακής ταυτότητας iv. Στοχευμένες παρεμβάσεις ώστε η υλοποίηση δράσεων να έχει τα βέλτιστα αποτελέσματα v. Αντιμετώπιση όλων των φορέων ισότιμα vi. Δημιουργία μιας κοινής επικοινωνιακής βάσης vii. Ανταλλαγή τεχνογνωσίας viii. Διατήρηση του υπάρχοντος πλαισίου λειτουργίας καθώς και της αυτονομίας του κάθε φορέα ix. Αρχή της ελεύθερης έκφρασης x. Δημοκρατικός τρόπος λήψης αποφάσεων xi. Ορθή οργάνωση των αναγκών και των σχετικών λύσεων για προβλήματα που αφορούν τόσο το Δίκτυο όσο και τους επιμέρους φορείς xii. Σύσταση Ο. Ε. για την εύρυθμη λειτουργία του Δικτύου xiii. Αυτόματος εμπλουτισμός του βιογραφικού των φορέων xiv. Διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς	<u>Αδυναμίες (Weaknesses)</u> i. Έλλειψη προσωπικού ii. Πενιχρός προϋπολογισμός iii. Ελλιπής τεκμηρίωση συλλογών iv. Χρήση χειρόγραφων καρτελών για την καταλογογράφηση των συλλογών v. Έλλειψη υποδομών τεχνολογίας vi. Μεγάλος όγκος και φόρτος εργασίας vii. Διάσταση απόψεων όσον αφορά την νοοτροπία των μελών viii. Μη συμμετοχή όλων των φορέων εξίσου όσον αφορά τα κοινά θέματα
<u>Ευκαιρίες (Opportunities)</u> i. Δυνατότητες συλλογικής χρηματοδότησης από ιδιωτικές πρωτοβουλίες αλλά και εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα ii. Ενεργοποίηση δυναμικών κοινωνικών ομάδων (νέοι) iii. Δημιουργία ερευνητικού πεδίου iv. Δημιουργία βάσης δεδομένων για κάθε φορέα-τεκμηρίωση συλλογών v. Μουσειολογική προσέγγιση όλων των συλλογών εξίσου vi. Συνεργασίες για την επίτευξη κοινών στόχων vii. Διάδραση των φορέων του Δικτύου με την τοπική κοινωνία viii. Αύξηση επισκεψιμότητας ix. Ένταξη νέων τεχνολογιών στα μουσεία τόσο για την επικοινωνία όσο και για την διαφύλαξη και διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς x. Ενίσχυση του δυναμικού των μουσείων με φοιτητές του Ιονίου Πανεπιστημίου που πραγματοποιούν εκεί την πρακτική τους άσκηση xi. Εξασφάλιση της βιωσιμότητας των μουσείων	<u>Απειλές (Threats)</u> i. Τα κρατικά χρηματοδοτικά προγράμματα βρίσκονται σε κίνδυνο λόγω οικονομικής ύφεσης ii. Η αντίληψη πως κάποιος από τους φορείς- μέλη είναι “ανώτερο” των υπολοίπων λόγω ιστορικότητας, μεγαλύτερου όγκου συλλογών κ.ά. iii. Φυσικές καταστροφές και στα αντικείμενα των μουσείων

Όπως φαίνεται από την ανωτέρω ανάλυση τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και οι ευκαιρίες που είναι σε θέση να προσφέρει το Δι.Μ.Ι.Ν. στα μέλη του υπερτερούν των αρνητικών στοιχείων που προκύπτουν ενώ παράλληλα πιθανές αδυναμίες κάποιων φορέων μπορούν να καλυφθούν με την αρωγή κάποιου άλλου φορέα- μέλους. Αναλυτικότερα, διαπιστώνεται πως ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι φορείς είναι η αναντιστοιχία του προσωπικού που διαθέτουν σε σχέση με τον όγκο του υλικού που έχουν στην κυριότητά τους. Σε αυτό μπορεί να βοηθήσει το Ιόνιο Πανεπιστήμιο μέσω των Μουσειακών Συλλογών του Ιονίου Πανεπιστημίου προτρέποντας φοιτητές από τα διάφορα τμήματα να πραγματοποιούν στους φορείς- μέλη την πρακτική τους άσκηση παρέχοντάς τους κατ' αυτόν τον τρόπο το απαραίτητο εργατικό δυναμικό. Κατά συνέπεια αυτό θα οδηγήσει, εκτός των άλλων, σε μία μουσειολογική και πιο οργανωμένη μορφή των συλλογών ενώ υπάρχει η δυνατότητα εξέλιξης των τεχνολογιών και μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την καταλογογράφηση και τεκμηρίωση των αντικειμένων. Ακόμα, με την σύσταση και γνωστοποίηση του Δικτύου, μουσεία- μέλη με μικρότερη επισκεψιμότητα θα γνωστοποιηθούν στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των επισκεπτών τους. Επιπλέον, μέσω της ομάδας χρηματοδοτικών προγραμμάτων και χορηγιών, η οποία είναι υπεύθυνη για την εξεύρεση προγραμμάτων κρατικών ή ευρωπαϊκών και σε συνδυασμό με την αύξηση των επισκεπτών θα βελτιωθούν αισθητά τα οικονομικά όλων των φορέων με αποτέλεσμα να έχουν την δυνατότητα να προχωρήσουν στην πρόσληψη μόνιμου προσωπικού ώστε να βελτιώσουν και εκσυγχρονίσουν τις εγκαταστάσεις τους. Τέλος, με τον δημοκρατικό χαρακτήρα που διαθέτει το Δίκτυο σχετικά με την λήψη συλλογικών αποφάσεων όλες οι απόψεις και οπτικές λαμβάνονται υπόψη με αποτέλεσμα να αίρονται τυχόν αισθήματα ότι ένα μικρό μουσείο/φορέας δεν είναι ισότιμο με ένα ομόλογό του που διαθέτει πολυπληθέστερες συλλογές.

Το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων αποτελεί πράγματι έναν δυναμικό φορέα. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για έναν νεοσύστατο φορέα η επίδραση που έχει στο κοινό είναι αρκετά μεγάλη. Μέσα στα δύο χρόνια λειτουργίας του, έχει πραγματοποιήσει τρεις συλλογικές δράσεις οι οποίες έφεραν τα καλύτερα αποτελέσματα με την συμμετοχή της πλειονότητας των φορέων- μελών. Πιο συγκεκριμένα, με την ολοκλήρωση του πρώτου χρόνου λειτουργίας του διοργανώθηκε μετά από πρόσκληση του Ναυτικού και Λαογραφικού Μουσείου

Ιθάκης η πρώτη δια ζώσης συνάντηση²⁹ των ανθρώπων των μουσείων- μελών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το Δι.Μ.Ι.Ν. είναι φορέας που συστάθηκε κατά την διάρκεια της καραντίνας του COVID-19, περίοδο κατά την οποία οι μετακινήσεις είχαν διακοπεί. Με γνώμονα την τότε ισχύουσα νομοθεσία τα μέλη πραγματοποιούσαν διαδικτυακές συναντήσεις και για τον λόγο αυτό θεωρήθηκε σημαντική η πραγματοποίηση μίας φυσικής συνάντησης λαμβάνοντας υπόψιν τα μέτρα πρόληψης και τις περί μετακινήσεως διατάξεις. Κατά την διάρκεια της τριήμερης παραμονής των μελών στην Ιθάκη πραγματοποιήθηκε μεταξύ άλλων ανοιχτή για το κοινό εκδήλωση³⁰ όπου παρουσιάστηκαν τα πεπραγμένα του Δικτύου κατά την περίοδο που προηγήθηκε και συζητήθηκαν θέματα σχετικά με το από κοινού πολιτιστικό μέλλον των Ιονίων Νήσων. Τόσο η ορθή διοργάνωση από μέρους του Ναυτικού και Λαογραφικού Μουσείου όσο και η παρουσία ανθρώπων από την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, τον Δήμο αλλά και των τοπικών παραγόντων και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν την ανωτέρω δράση επιτυχημένη. Παρόμοια δράση πραγματοποιήθηκε και την επόμενη χρονιά στο πλαίσιο της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2022, η οποία είχε ως θέμα “Η Δύναμη των Μουσείων”. Αυτή την φορά την διεξαγωγή των εκδηλώσεων³¹ ανέλαβαν να προετοιμάσουν οι Μουσειακές Συλλογές του Ιονίου Πανεπιστημίου. Το πρόγραμμα που δημιουργήθηκε περιελάμβανε την γνωριμία των φιλοξενούμενων μελών με τα μουσεία- μέλη που εδρεύουν στην Κέρκυρα και την συνομιλία τους με την τοπική κοινότητα. Παράλληλα διοργανώθηκε και μία ανοιχτή συζήτηση- εκδήλωση με θέμα την διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς στα Ιόνια Νησιά με την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας, των αρμόδιων φορέων αλλά και με την συνεχή στήριξη και συνεργασία με την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων. Στην εκδήλωση αυτή παραβρέθηκαν άνθρωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης και των Δήμων της Κέρκυρας, εκπρόσωποι του Δημοτικού Συμβουλίου και της ΠΠΝ, εκπρόσωποι πολιτιστικών φορέων του νησιού καθώς και βουλευτές. Καθ’ όλη την διάρκεια της συζήτησης έγινε κοινώς αποδεκτό

²⁹ *Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Πρώτη φυσική συνάντηση των μελών του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων, 1/10/2021, Ιθάκη. (χ.χ.).* Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/news/22114/>

³⁰ *Live Streaming: Η ανοιχτή εκδήλωση του Ναυτικού και Λαογραφικού Μουσείου Ιθάκης—Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων στο Βαθύ Ιθάκης—InKefalonia. (χ.χ.).* Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://www.inkefalonia.gr/koinonia/100329-ithaki-triimero-ergasion-tou-diktyou-mouseion-ionion-nison-1-4-oktov>

³¹ *Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Εκδηλώσεις για το κοινό στο πλαίσιο της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων στην Κέρκυρα. (χ.χ.).* Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/news/23953/>

ότι η ενδυνάμωση των πολιτιστικών φορέων που εδρεύουν στο Ιόνιο είναι αναγκαία ώστε να δοθεί η δυνατότητα διαφύλαξης και διάχυσης στο ευρύ κοινό αυτού που ονομάζεται “Επτανησιακή Κουλτούρα”. Όπως φάνηκε μέσα από τις συζητήσεις, καίριος είναι και ο ρόλος των τουριστικών πρακτόρων, του συνδέσμου δηλαδή μεταξύ των πολιτιστικών φορέων και της πλειονότητας των επισκεπτών που καταφθάνουν στα νησιά και οι οποίοι τις περισσότερες φορές επιλέγουν να προβάλουν κάποια μεμονωμένα κομμάτια των πόλεων, ενώ όσον αφορά τις επισκέψεις στα μουσεία του εκάστοτε νησιού θεωρούνται προτιμότερα αυτά που είναι ήδη δημοφιλή στερώντας από τους μικρότερους φορείς την δυνατότητα να προβληθούν στο κοινό, να αυξήσουν τα έσοδά τους και κατ’ επέκταση να μπορέσουν να “κρατηθούν στη ζωή”. Αποτέλεσμα και των δύο αυτών εκδηλώσεων ήταν η παραδοχή πως η ουσιαστική ένωση των δυνάμεων των νησιών του Ιονίου Πελάγους σε όλους τους τομείς είναι ο μόνος τρόπος να οδηγηθούμε στην πρόοδο και πως οι προσπάθειες του Δι.Μ.Ι.Ν. αποτελούν μέρος αυτού. Πέραν των δύο αυτών εκδηλώσεων πραγματοποιήθηκε το 2021 η ψηφιακή έκθεση “Επτανησιακός Πολιτισμός: Από το Χθες στο Σήμερα”³². Πρόκειται για συλλογική δράση την οποία ανέλαβε να οργανώσει το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων με την συμμετοχή όλων των φορέων- μελών του Δι.Μ.Ι.Ν. σε συνεργασία με σύγχρονους καλλιτέχνες το έργο και η δράση των οποίων σχετίζεται με την γεωγραφική περιοχή του Ιονίου. Ορμώμενοι από το όραμα του Δι.Μ.Ι.Ν. οι άνθρωποι του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων θέλησαν να παρουσιάσουν την ιδιαίτερη ταυτότητα των Ιονίων Νήσων και να την αναδείξουν μέσω μιας σύγχρονης καλλιτεχνικής οπτικής εμπνευσμένη από τις συλλογές των μουσείων- μελών. Η έκθεση παρουσιάζει τον Επτανησιακό Πολιτισμό δοσμένο με τρεις διαφορετικούς τρόπους-θεματικά, χρονολογικά, χωρικά. Μέσα από τρεις διαφορετικές θεματικές, αυτές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, των τεχνών, και των προσωπικοτήτων που κατάγονται από τα Ιόνια Νησιά, τα εκθέματα, τόσο αυτά των μουσείων όσο και τα νέα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, παρουσιάζουν μία συνολική των Επτανήσων ανά τα χρόνια. Παράλληλα τοποθετούνται σε χρονογραμμή αλλά και σε χάρτη ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να κατανοήσει καλύτερα το κάθε έργο χωριστά. Τέλος, σημαντική ήταν και η προσφορά του Εργαστηρίου Διαδραστικών Τεχνών

³² *Επτανησιακός Πολιτισμός—Από το παρελθόν στο μέλλον των Επτανήσων*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://past2future.gr/>

InArts του Τμήματος Τεχνών Ήχου & Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου με την βοήθεια του οποίου υλοποιήθηκε η έκθεση.

Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποια εμπόδια τα οποία το Δι.Μ.Ι.Ν. δεν έχει καταφέρει ακόμη να υπερπηδήσει. Παρά το γεγονός ότι λειτουργεί εδώ και δύο χρόνια κατά την διάρκεια των οποίων έχει κάνει κάποια επιτυχημένα βήματα τα δύο βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σχετίζονται με το εσωτερικό του και πιο συγκεκριμένα με την πλειονότητα των φορέων- μελών. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ένας από τους λόγους που οι φορείς αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στην πληθώρα των εργασιών τις οποίες πρέπει να φέρουν σε πέρας είναι η έλλειψη του προσωπικού. Το λιγιστό προσωπικό που διαθέτουν οι φορείς είναι επιβαρυνμένο με την διεκπεραίωση ποικίλων εργασιών οι οποίες σε μεγάλα μουσεία διαμοιράζονται σε άτομα με την αντίστοιχη επαγγελματική γνώση και ειδικότητα. Παρατηρείται πως κάποιοι από τους φορείς λειτουργούν ίσως και με δύο ή τρία άτομα επί μονίμου βάσεως ενώ πολλές φορές την λειτουργία τους έχει αναλάβει μια ομάδα εθελοντών που δείχνουν πραγματικό ενδιαφέρον για την διατήρηση του μουσείου. Αποτέλεσμα αυτού είναι η αδυναμία συμμετοχής κάποιων φορέων στα κοινά πράγματα του Δικτύου (ολομέλειες, συμμετοχή σε Ο. Ε. κλπ) ενώ άλλες φορές παρότι υπάρχει η θέληση να λάβουν μέρος στις συλλογικές εργασίες να έρχονται αντιμέτωποι με τεχνικά προβλήματα όπως πχ η αδυναμία καταλογογράφησης των συλλογών λόγω της υποστελέχωσης και της έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και η διάσταση των απόψεων των διάφορων μελών του Δι.Μ.Ι.Ν. κάτι το οποίο σχετίζεται και με το ελάχιστο προσωπικό που διαθέτουν. Οι άνθρωποι των μουσείων- μελών είναι στην πλειονότητά τους άνθρωποι μεγάλης ηλικίας και η νοοτροπία που έχουν ως προς την διαχείριση των μουσειακών συλλογών και των μουσείων γενικότερα απέχει αρκετά από τις νέες μουσειολογικές πρακτικές. Είναι αρκετές οι περιπτώσεις στις οποίες κατά την διάρκεια των Ολομελειών έχουν προκύψει έντονες συγκρούσεις μεταξύ των εκπροσώπων των μουσείων λόγω των διαφορετικών απόψεων που φέρουν πάνω σε ένα θέμα. Αιτία για τις συγκρούσεις αυτές είναι κατά κύριο λόγο κάποια πρόταση που σχετίζεται με την εξωστρέφεια των μουσείων ή κάποια πιθανή δράση, την οποία αρκετοί αδυνατούν να κατανοήσουν είτε διότι δεν έχουν την ανάλογη μουσειολογική κατάρτιση είτε διότι οι τεχνικές και οι μέθοδοι με τις οποίες έχουν συνηθίσει να δουλεύουν διαφέρουν αρκετά από αυτές που προτείνονται. Αν και κάτι τέτοιο είναι παραπάνω και από αναμενόμενο όταν αναφερόμαστε σε έναν συλλογικό φορέα που λειτουργεί με δημοκρατικές και με ως βασική αρχή αυτή της

ελεύθερης έκφρασης, οι τόσο έντονες συζητήσεις καταλήγουν σε αδιέξοδο εμποδίζοντας με αυτό τον τρόπο την ουσιαστική εξέλιξη του ίδιου του Δικτύου και κατ' επέκταση και αυτή των μεμονωμένων φορέων που το απαρτίζουν.

3.8. Προοπτικές και προτάσεις βελτίωσης

Έχει ήδη γίνει φανερό πως τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων είναι αρκετά. Το να υπερπηδηθούν όμως αυτά τα εμπόδια δεν είναι ούτε απίθανο ούτε αδύνατο. Υπάρχουν κάποια μέτρα τα οποία δύναται να λάβει το Δι.Μ.Ι.Ν. ώστε να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες. Τα μέτρα αυτά χωρίζονται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες και είναι ενέργειες που σχετίζονται με την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία του ίδιου του Δικτύου, τον τρόπο σκέψης και λειτουργίας των φορέων όσον αφορά τα ζητήματα που προκύπτουν και τον προγραμματισμό των κοινών δράσεων. Σχετικά με τα εσωτερικά ζητήματα του Δι.Μ.Ι.Ν. είναι βασικό βήμα η θεσμοθέτηση του φορέα ως ένα επίσημο πρόσωπο ώστε να έχει, τις αναγκαίες για την διεκδίκηση προγραμμάτων, ιδιότητες και χαρακτηριστικά. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να απομακρυνθούν κάποιοι εκπρόσωποι φορέων και την θέση τους να λάβουν άτομα που είναι σε θέση να κατανοήσουν και να ενστερνιστούν τους στόχους και τις σύγχρονες πρακτικές ώστε να αποφευχθούν οι συγκρούσεις και ταυτόχρονα να σημειώνεται η επιθυμητή εξέλιξη. Όσον αφορά τα ίδια τα μέλη και τους ανθρώπους των φορέων μπορούν να γίνουν ενέργειες για την επιμόρφωσή τους. Έχει παρατηρηθεί ότι η ροή της γνώσης και ο διαμοιρασμός των πληροφοριών δεν είναι συνεχής. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η διοργάνωση ή συμμετοχή σε σεμινάρια και συνέδρια επιμορφωτικού χαρακτήρα με στόχο τα μέλη να διευρύνουν τις γνώσεις τους πάνω σε θέματα δικτύωσης, διαχείρισης, μουσειολογικής πρακτικής κ.ά. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι άνθρωποι που μετέχουν στο Δι.Μ.Ι.Ν. θα είναι σε θέση να βελτιώσουν τις πρακτικές τους αλλά και να μεταδώσουν τις γνώσεις τους στα άλλα μέλη. Αυτό θα οδηγήσει στην συνειδητοποίηση ότι παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς υπάρχουν και τα δυνατά σημεία. Η προσήλωση στις αδυναμίες του φορέα επηρεάζει άμεσα τον τρόπο σκέψης του μουσείου και κάθε άλλο παρά ωφέλιμη είναι καθώς δεν δίνεται το απαραίτητο περιθώριο εντοπισμού των πλεονεκτημάτων. Αυτό με την σειρά του έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να ξεπεραστούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα μουσεία διότι οι φορείς δεν γνωρίζουν που μπορούν να στηριχθούν ώστε να προχωρήσουν. Κλείνοντας, κρίνεται αναγκαίο να διοργανώνονται 2-3 συλλογικές δράσεις τον χρόνο για να υφίσταται η

εξωστρέφεια στην οποία στοχεύει το Δίκτυο. Είναι σημαντικό παρόλα αυτά, οι δράσεις αυτές να έχουν την δυναμική που χρειάζεται ώστε να παρακινούν την κοινωνία και να απευθύνονται στις διάφορες κοινότητες από τις οποίες απαρτίζονται τα νησιά του Ιονίου Πελάγους. Να σημειωθεί όμως πως για τις δράσεις πρέπει να συμμετέχουν όλα τα μουσεία μηδενός εξαιρουμένου καθώς αποτελεί μία εκ των δεσμεύσεων τους απέναντι στα υπόλοιπα μέλη από την στιγμή της υπογραφής του υπομνήματος συνεργασίας (ιδρυτικά μέλη) ή της πράξης προσχώρησης (νέα μέλη) μέχρι και την στιγμή της αποχώρησης ή διαγραφής.

Συμπεράσματα

Η συνεργασία οργανισμών της ίδιας γεωγραφικής περιοχής/ περιφέρειας και η προβολής της κοινής ιστορίας ωθεί την κοινωνία στην αναγνώριση και την γνώση. Μέσα από την προώθηση των ιστοριών και των γεγονότων που συνδέουν έναν τόπο, τα άτομα έρχονται σε επαφή με την- από πολλούς ξεχασμένη- ιστορία. Όσο οι παλιοί θυμούνται, οι νέοι μαθαίνουν και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση των σχέσεων των ανθρώπων. Παράλληλα, τίγονται θέματα κοινωνικοοικονομικής υφής, διαφθοράς και αναποτελεσματικότητας της διοίκησης, υποτίμησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των καλλιτεχνών. Φαίνεται λοιπόν ότι η συσπείρωση των φορέων πολιτισμού δεν είναι απλά μία τάση των τελευταίων ετών, μία “μόδα”. Η δικτύωση αποφέρει απτά αποτελέσματα, όπως παρουσιάστηκε πιο πάνω. Πρόκειται για μία ομολογουμένως περίπλοκη διαδικασία κατά την οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλές παράμετροι αλλά είναι σε θέση να προσφέρει στα μουσεία και στις κοινωνίες πολλά περισσότερα από αυτά που θα κατάφερνε να επιτύχει ένα μουσείο μόνο του.

Όσον αφορά την χώρα μας παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα που παρουσιάζουν τα δίκτυα δεν είναι το ίδιο ελπιδοφόρα σε αντίθεση με τα δίκτυα του εξωτερικού. Βλέπουμε ότι παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει και παρά την δημιουργία αρκετών δικτύων ανά περιοχές και περιόδους η δράση τους έχει ως επί τω πλείστον παύσει, ενώ άλλα σταμάτησαν τις εργασίες τους ήδη από το στάδιο της δημιουργίας. Η οργάνωση πολλών διαφορετικών φορέων σε ένα συλλογικό όργανο απαιτεί μελέτη, προετοιμασία και κυρίως χρόνο από μέρους των ατόμων. Όπως φάνηκε όμως, παρά τα ομολογουμένως μεγάλα ποσοστά θέλησης από μέρους των φορέων, οι εργασίες δεν προχώρησαν. Τα αίτια που οδήγησαν στην διακοπή των εργασιών των δικτύων δεν είναι ευδιάκριτα αλλά θα έλεγε κανείς πως έχουν άμεση σχέση με τις δυσκολίες που συνάντησαν όσον αφορά την συνεργασία. Μία σύμπραξη πρέπει να την διατρέχουν η εμπιστοσύνη, η αλληλοβοήθεια και το αίσθημα της ισότητας. Αν αυτά παραβλέπονται και τα μέλη παραμένουν προσκολλημένα στα δικά τους εσωτερικά θέματα, η συνεργασία δεν έχει σταθερές βάσεις και είναι εύκολο να καταρρεύσει ακόμα κι αν έκανε ένα δυναμικό ξεκίνημα.

Από την άλλη, το Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων αποτελεί έναν πολλά υποσχόμενο συλλογικό φορέα. Διαθέτει σταθερές βάσεις, συγκεκριμένο όραμα και στοχοθεσία ενώ η μεθοδολογία σύμφωνα με την οποία είναι δομημένος φαίνεται σύμφωνη με τις αρχές της διοίκησης επιχειρήσεων και αντίστοιχη των μεγάλων δικτύων μουσείων του εξωτερικού. Παρόλα αυτά, εάν τα μέλη δεν καταφέρουν να

“δουν την μεγάλη εικόνα” και τα όσα έχουν πετύχει ως τώρα όντας ένας νεοσύστατος φορέας και επιλέξουν να παραμείνουν προσηλωμένοι, ο καθένας στα δικά του προβλήματα, η εξέλιξη την οποία τόσο πολύ επιθυμούν ίσως και να μην έρθει ποτέ. Είναι κατανοητό πως κάθε φορέας επιδίωξε να μετάσχει στο εγχείρημα αυτό για τους δικούς του λόγους. Προκειμένου όμως να τους επιτύχει οφείλει να λαμβάνει μέρος σε όσο το δυνατόν περισσότερες εργασίες μπορεί, ενώ πρέπει να κατανοήσει ότι οι αμοιβαίες υποχωρήσεις αποτελούν, κάποιες φορές, τον μόνο τρόπο να εξελιχθεί κανείς.

Δικτυογραφία

Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ - LesvosPost.com | ΕΙΔΗΣΕΙΣ & ΝΕΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ. (χ.χ.).

Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από https://www.lesvospost.com/2014/05/blog-post_7440.html

Αυτοψία στο έργο «Νησίδα Μουσείων στο Κάστρο της Χώρας Νάξου» από την Λ. Μενδώνη (φωτο). (2021, Αύγουστος 1). ΤΟ ΠΑΡΟΝ.
<https://www.paron.gr/2021/08/01/aytopsia-sto-ergo-nisida-moyseion-sto-kastro-tis-choras-naxoy-apo-tin-l-mendoni-foto/>

ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ | Βόλος, Μουσείο της Πόλης.
(2019, Ιούλιος 25).

<https://www.vmoc.gr/el/%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%84%cf%85%ce%bf-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%89%ce%bd/>

Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Αρχική. (χ.χ.-a). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/>

Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Εκδηλώσεις για το κοινό στο πλαίσιο της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων στην Κέρκυρα. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/news/23953/>

Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Ιδρυτικά Μέλη. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/about/museums/>

Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων | Πρώτη φυσική συνάντηση των μελών του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων, 1/10/2021, Ιθάκη. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://dimin.museum.ionio.gr/gr/news/22114/>

ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

(χ.χ.). Ανακτήθηκε 28 Σεπτέμβριος 2021, από

<http://www.athensmuseums.net/index.php>

Δίκτυο Μουσείων Λέσβου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από

<http://users.sch.gr/venetis/network/index.htm>

Δίκτυο Μουσείων Λέσβου | Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου

Δάσους Λέσβου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 4 Οκτώβριος 2021, από

<https://www.lesvosmuseum.gr/diktyo-moyseion-lesboy>

Δίκτυο Μουσείων Μάνης. (2019). Στο *Βικιπαίδεια*.

https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%94%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF_%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CE%9C%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82&oldid=7883271

Δίκτυο Χριστιανικών Μουσείων & Επισκέψιμων Μνημείων του

Μητροπολιτικού Μουσείου Χριστιανικού Πολιτισμού Ρόδου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 7 Οκτώβριος 2021, από

http://www.lindosmuseum.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=64044&Itemid=31396&lang=el

Διπλασιάζεται η χρηματοδότηση για την Νησίδα Μουσείων στο επιβλητικό Κάστρο της Χώρας Νάξου. (2021, Ιούλιος 14). *naxostimes.gr*.

<https://naxostimes.gr/naxos/91212/diplasiazetai-chrimatodotisi-tin-nisida-moyseion-epivlitiko-kastro-tis-choras-naxoy/>

Εκλογές και απολογισμός δράσης από το απερχόμενο ΔΣ του Δικτύου

Μουσείων ν. Καρδίτσας. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 22 Δεκέμβριος 2021, από

<http://www.thessalos.net/home/36002-2014-05-28-07-31-38.html>

Ενταξη Νησίδας Μουσείων Κάστρου Νάξου | Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://pepna.gr/el/news/entaxi-nisidas-moyseion-kastro-naxoy>

Επιπλέον 2,3 εκατ. Ευρώ για τη Νησίδα Μουσείων στο Κάστρο Χώρας Νάξου. (χ.χ.). Κοινή Γνώμη. Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.koinignomi.gr/news/politiki/politiki-kyklades/2021/07/14/epipleon-23-ekat-eyro-gia-ti-nisida-moyseion-sto-kastro-horas-naxoy.html>

Επτανησιακός Πολιτισμός—Από το παρελθόν στο μέλλον των Επτανήσων. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από <https://past2future.gr/>

ΕΣΠΑ 2014-2020 Νησίδα Μουσείων Κάστρο Χώρας Νάξου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=4504>

Η Νησίδα μουσείων Κάστρου Νάξου και η σύνδεση με το Κουφονήσι. (2018, Ιούνιος 6). Naxos Press | Η ολοκληρωμένη ηλεκτρονική εφημερίδα Νάξου, Μικρών Κυκλάδων, Κυκλάδων. <https://www.naxospress.gr/arthro/politismos/i-nisida-moyseion-kastro-naxoy-kai-i-syndesi-me-koyfonisi>

Κατσαβριά-Σιωροπούλου, Χ. (2019, Ιούνιος 21). Η Πολιτιστική Παραγωγή & Οι πολιτιστικές Δομές του Νομού Καρδίτσας. Xrysoula-Katsavria. <https://www.katsavria.gr/post/2019/06/21/η-πολιτιστική-παραγωγή-οι-πολιτιστικές-δομές-του-νομού-καρδίτσας>

Μανιός: Η νησίδα μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου το εμβληματικό έργο του Υπ. Πολιτισμού. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από <https://www.aigaio365.gr/manios-i-nisida-mouseion-kastrou-choras-naksou-to-emvlimatiko-ergo-tou-yp-politismou/>

Νησίδα Μουσείων Κάστρου Χώρας Νάξου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 5

Οκτώβριος 2021, από [https://e-](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

[naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

[%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

[-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

[%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

[%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/](https://e-naxos.eu/%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85/)

Σησαμάκης Νίκος 'ΑΕΝΑΟΝ': Νέα: Εγκαίνια Εκκλησιαστικού

Μουσείου Ι.Μ.Παναγίας Τσαμπίκας Ρόδου. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 9 Οκτώβριος 2021,

από <http://www.sisaenaon.com/posts/view/27.html>

Σύνταξης, Ο. (χ.χ.). Οι Κυκλάδες το μεγαλύτερο δίκτυο αρχαιολογικών

μουσείων και συλλογών στη χώρα. Μηλείκα Νέα: Ειδήσεις για τη Μήλο.

Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από [https://www.mileikanea.gr/kyklades-notio-](https://www.mileikanea.gr/kyklades-notio-aigaio-news/kyklades-megalytero-diktyo-arxaiologikwn-mouseiwn-kai-syllogwn-xwra)

[aigaio-news/kyklades-megalytero-diktyo-arxaiologikwn-mouseiwn-kai-syllogwn-](https://www.mileikanea.gr/kyklades-megalytero-diktyo-arxaiologikwn-mouseiwn-kai-syllogwn-xwra)

[xwra](https://www.mileikanea.gr/kyklades-megalytero-diktyo-arxaiologikwn-mouseiwn-kai-syllogwn-xwra)

Athens Culture Net | Πολιτιστική Πύλη. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 27

Σεπτέμβριος 2021, από <https://www.athensculturenet.com/el>

<https://plus.google.com/+rodiaki>. (2014, Φεβρουάριος 27). *Δίκτυο*

χριστιανικών μνημείων από την Μητρόπολη Ρόδου | Η ΡΟΔΙΑΚΗ. Rodiaki.gr.

[https://www.rodiaki.gr/article/272655/diktyo-xristianikwn-mnhmeiwn-apo-thn-](https://www.rodiaki.gr/article/272655/diktyo-xristianikwn-mnhmeiwn-apo-thn-mhtropolh-rodoy)

[mhtropolh-rodoy](https://www.rodiaki.gr/article/272655/diktyo-xristianikwn-mnhmeiwn-apo-thn-mhtropolh-rodoy)

Kooperativa. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 23 Φεβρουάριος 2022, από

<http://platforma-kooperativa.org/en/article/>

Live Streaming: Η ανοικτή εκδήλωση του Ναυτικού και Λαογραφικού

Μουσείου Ιθάκης—Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων στο Βαθύ Ιθάκης—

InKefalonia. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Ιανουάριος 2023, από

<https://www.inkefalonia.gr/koinonia/100329-ithaki-triimero-ergasion-tou-diktyou-mouseion-ionion-nison-1-4-oktov>

Organisations, N.-T. N. of E. M. (χ.χ.). *NEMO*. NEMO - The Network of European Museum Organisations. Ανακτήθηκε 28 Φεβρουάριος 2022, από <https://www.ne-mo.org/>

Trans Europe Halles. (χ.χ.). Trans Europe Halles. Ανακτήθηκε 30 Δεκέμβριος 2021, από <https://teh.net/>

www.autotriti.gr. (χ.χ.). *Νησίδα Μουσείων Κάστρου στη Νάξο*. autotriti.gr. Ανακτήθηκε 5 Οκτώβριος 2021, από https://www.autotriti.gr/touring/news/data/ekdromes/Nhsida-Moyseiwn-Kastroy-sth-Nakso_152951.asp?

Βιβλιογραφία

Arquez-Roth, A. (2014). La Cité nationale de l'Histoire de l'immigration: A Central venue and national network; An On-going Challenge. *Migrating heritage: Experiences of cultural networks and cultural dialogue in Europe*, 109-124.

Crooke, E. (2008). *Museums and community: ideas, issues and challenges*. Routledge.

Innocenti, P. (2015). *Cultural Networks in Migrating Heritage: Intersecting Theories and Practices across Europe* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315575322>

Kinicki Angelo, Williams Brian K., Διοίκηση Επιχειρήσεων: Μια πρακτική εισαγωγή, μτφρ. Ε. Δελιβάκη, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2017

Lanz, F. (2014). City Museums Beyond the Museum: Networking as a Strategy for Twenty-first-century European City Museums. *Migrating Heritage: Experiences of Cultural Networks and Cultural Dialogue in Europe*.

Local Networks: (a guide to) Reimagining the Work of Cultural Organisations, ENCC, Brussels, March 2021. <https://encc.eu/resources/database/local-networks-guide-reimagining-work-cultural-centres>

Macdonald, S. (2014). Migrating heritage, networks and networking: Europe and Islamic heritage. *Migrating heritage: Experiences of cultural networks and cultural dialogue in Europe*, 53-64.

Scrofani Luigi, and Luca Ruggiero. "Museum networks in the Mediterranean area: Real and virtual opportunities." *Journal of Cultural Heritage* 14.3 (2013): S75-S79, 10.1016/j.culher.2012.11.016.